

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni eriala

Armas Riives

**EESTI MEESAJAKIRJANIKE
KOGEMUSED NEGATIIVSETE JA AGRESSIIVSETE
KOMMENTAATORITE NING ALLIKATEGA**

Bakalaureusetöö

Juhendajad: Maria Murumaa-Mengel, PhD
Signe Ivask, PhD

Tartu 2019

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	4
1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD	8
1.1. Ajakirjanike poolt kogetav negatiivne tagasiside ja agressiivne käitumine	8
1.2. Ajakirjanike poolt kogetav negatiivne tagasiside ja agressiivse käitumise esinemise vormid	10
1.3. Ajakirjanike vastu suunatud negatiivse tagasiside ja agressiivse käitumise tagajärjed	12
1.4. Negatiivse ja vaenuliku tagasisidega toimetulemise strateegiad	14
1.5. Meeste ja naiste erinev toimetulek auditooriumi tagasisidega	15
1.6. Uurimisküsimused	18
2. MEETOD JA VALIM	19
2.1. Valim	19
2.2. Andmekogumismeetod	20
2.3. Andmeanalüüsi meetod	22
3. TULEMUSED	23
3.1. Negatiivse tagasiside ja agressiooniga kokku puutumine ajakirjanike tööelus	23
3.1.1. Konstruktiivne tagasiside	23
3.1.2. Anonüümne ja isikuline negatiivne tagasiside	24
3.1.3. Ähvardamine ja manipuleerimine	25
3.1.4. Haridusele, vanusele ja intelligentsusele rõhumine	28
3.1.5. Toimetusesisene tagasiside	29
3.1.6. Tüüpilised allikaid ja kommentaatorid, kes Eesti meesajakirjanikele negatiivset tagasisidet annavad	29
3.2. Negatiivse tagasiside ja allikatepoolse agressiivse käitumise tajutud mõju ajakirjanikele	32
3.3. Negatiivse tagasiside ja agressiooniga toimetulemise strateegiad	34
4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON	38
4.1. Järeldused	38
4.2. Diskussioon	45
4.2.1. Negatiivse ja agressiivse tagasiside pisendamine ja sellega tegelemine	45
4.2.2. Negatiivse ja agressiivse tagasisidega toimetuleku strateegiad	47
4.2.3. Professionaalse tagasiside puudus	49
4.3. Meetodi kriitika ja edasised uuringud	50

KOKKUVÕTE	53
KASUTATUD KIRJANDUS	55
LISA	60
Lisa 1. Intervjuukava	60
Lisa 2. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	63

SISSEJUHATUS

Minu bakalaureusetöö eesmärk on uurida meesajakirjanike poolt tajutud negatiivse tagasiside ja nende vastu suunatud vaenuliku kommunikatsiooni esinemisvorme, kuidas need mõjutavad ajakirjaniku tööd ning millised on meesajakirjanike toimetulekustrateegiaid, mida nad sellistel puhkudel rakendavad. Samuti uurin, millisena kirjeldavad meesajakirjanikud negatiivsete ja vaenulike tagasiside andjatest allikaid ja lugejaid.

Töö on osalt saanud alguse Tartu Ülikooli ajakirjanduse ja kommunikatsiooni eriala lõpetanud Grete Palgi (2018) bakalaureusetööst, milles ta käsitles naisajakirjanikke siinsele tööle küllaltki sarnases raamistikus, kuid keskendudes naisajakirjanikele. Palgi (2018) töö uuris peamisi naisajakirjanike poolt tajutud ahistamise ja nende vastu suunatud agressiivse kommunikatsiooni esinemisvorme.

Kuigi plaanisin algselt läheneda oma töös Palgile sarnaste uurimisküsimustega ning teha sarnases raamistikus võrdlusuuring meeste valimiga, selgus töö käigus, et naised ja mehed nii defineerivad kui ka kogevad vaenulikku auditooriumi- ja allikatepoolset tagasisidet sedavõrd erinevalt, et poleks olnud võimalik sarnase lähenemisega jätkata. Selgus, et erinevus võib olla tingitud meeste ja naiste ühiskonna poolt omistatud stereotüüpsete soorollidega, mida vaatlen täpsemalt teooria peatükis. Seetõttu on sinne töö Palgi tööst eraldiseisev ning lähenemine iseseisev.

Kuigi teema valikut mõjutab ka minu isiklik seos meediavaldkonnas töötamisega, on siiski uurimisteema ka praegusel ajal nii Eesti kui ka maailma ajakirjanduskultuuri muutuses ja populistlike ideede domineerimise kontekstis aktuaalne ning minu hinnangul vajab süsteemsemat uurimist ja lahti mõtestamist.

Näiteks endine ajakirjanik Raul Rebane (2019) leiab, meedia on tänapäeval globaliseerunud, mis on kaasa toonud ka uue ajakirjanduse ärimudeli, mis on selgelt tuntav ka Eestis. Reklaamiraha läheb rahvusvahelistele kontsernidele ja kohalikele väljaannetele jäävad tühjad pihud ning koos sellega vähenevad reeglina ka trükiväljaannete tiraažid ja ajakirjanikud (*ibid.*).

Koos suureneva infovooga on kiiresti vähenenud ka info hulk, mida ajakirjanikud ise kogumas käivad (Rebane, 2019). Paljudel juhtudel edastavad nad mujal (sh kommunikatsiooni-

agentuurides) toodetud materjale ja enamik tööd möödub mitte suheldes, vaid arvuti taga tekste kohendades (Rebane, 2019). Sellest johtuvalt on mitte vaid ajakirjanikud ja avalikkus üldisemalt (Rebane, 2019, Raag, 2019), vaid ka akadeemilised uurijad spetsiifilisemalt, nagu näiteks Rootsi meediauurija Örnebring (2013) küsinud, milline on ajakirjaniku töö, tema roll ja kuidas see on ajakirjanike seas ajas muutunud – missugune on ajakirjanike arusaama enda tööst ja millist rolli ajakirjanikud tänapäeval täidavad ning mis ajakirjandustööd mõjutab.

Maret Einmann (2010: 14) toob välja, et ajakirjanike enda töö rollitaju ei ole pidev, vaid ajutine ja muutuv, mis sõltub paljudest erinevatest teguritest. Seetõttu ei saagi rääkida kindlatest tüpoloogiatest, vaid ajakirjaniku professiooni rollitaju muutub vastavalt ajakirjaniku enda kogemusele, meediakanalile, kultuurikontekstile ja ühiskondlik-poliitilisele taustale (*ibid.*). Professiooni muutustega, mis tulevad väliskeskkonnast, ei kohane aga mitte kõik ning paljud ajakirjanikud panevad seetõttu ka ameti maha (Einmann, 2010: 15).

Juba 1990ndatel leidsid Shoemaker ja Reese (1991: 58), et oma ametist lahkuvad töötajad, kes kaotavad tööst tuleneva entusiasmi ja tahavad rohkem töötasu. Otto Oliver Olgo (2017: 28) leidis oma bakalaureusetöös, et ajakirjanikud on loobunud oma ametist majanduslikel põhjustel, hoolimata tõsiasiast, et tööle asumisel pole palgamäär prioriteet.

Einmann (2010: 15) lisas, et teine põhjus, miks töölt lahkutakse ning läbipõlemist kogetakse, on ameti tsüklilise loomuse tõttu (nt aasta-aastalt samad teemad) – väsitakse sündmuse passiivse vaatleja rollist ja minnakse aktiivselt poliitikasse. Tartu Ülikooli ajakirjandusõppejõud Marju Himma (2018) kirjutas, et professionaalsed inimesed ei lahu sellepärast, et neile ei meeldiks oma töö sisu, vaid see, kuidas töö on korraldatud – ajakirjanikudki lahkuvad üha kuhjuvate mõttetute tööülesannete, madala standardi ja ebakompetentse juhtimise pärast.

Lisategureid, mis ajakirjanike lahkumist mõjutavad, on terve hulk. Ka Tartu Ülikooli ajakirjanudõppejõu Signe Ivaski (2018) doktoritööst ilmnes, et Eesti ajakirjanikud töötavad sageli läbipõlemise selle piirini, kus otsustatakse töös teha tõsine muudatus või oma erialalt lahkuda.

Minu töö kontekstis on oluline mõista, et lisaks organisatsioonipoolsetele pingetele mõjub ajakirjanikule laastavalt ka järjepidev negatiivne ja agressiivne tagasiside allikate ja lugejate

poolt, mis võib viia tugeva tööstressi ja äärmisel juhul tööst loobumiseni (Palgi, 2018, Ivask, 2017, Post ja Kepplinger, 2019).

Aina enam levinud vaenulikkust ajakirjanike suunal ilmestab ka näiteks ajakirjanik Mihkel Kärmas (Mihkel Kärmas..., 2019) hiljutine väljaõeldu Eesti Televisiooni saates „Suud puhtaks“, et kuigi ajakirjaniku professioonis tuleb paratamatult ka negatiivset tagasisidet taluda, on siiski tänapäeva tehnoloogia kiire arenemine muutnud “trollimise” väga intensiivseks ning muutnud sellega ajakirjaniku töö veelgi pingelisemaks.

Kärmas tunnistas, et kui ta saab lühikese ajaperioodi jooksul 60 kirja, stiilis “ma vihkan sind” ja “pane ennast põlema ja takkajärgi oma perekond ka”, siis närib see küllaltki hinge (Mihkel Kärmas..., 2019). Seega on vägivallaga ähvardamisel või mistahes agressiivne ja vaenulik tagasiside ajakirjanikule kahtlemata tugeva vaimse mõjuga – ähvardamine võib lõppeda lausa ajakirjaniku enesetsensuuriga ning ähvardamine võib mõjutada, kas ja kuidas mõnda teemat edaspidi ajakirjanik kajastab (Nilsson ja Örnebring, 2016, Post ja Kepplinger, 2019, Palgi, 2018). Mida rohkem ajakirjanikku ähvardatakse, seda tõenäolisem on, et ta tunneb suuremat hirmu, tema ajakirjanikutöö rollid võivad muutuda ning ta võib tõsiselt kaaluda ametist lahkumist (Palgi, 2018).

Siinne töö on eelkõige oluline, sest uurides, kuidas ajakirjanikud avalikule vaenulikule tagasisidele reageerivad, võime teha ka teatud järeldusi sellest, kuidas ajakirjanikud olukorrast tingitud stressiga toime tulevad ning kas või kuidas see võib väljenduda nende edasises ajakirjandustöös.

Negatiivse ja agressiivse ning üldiselt vaenuliku tagasiside defineerimine on olnud minu töös keerukas. Vaatlen agressiivset tagasisidet ja käitumist lähtuvalt Nilssoni ja Örnebringi (2016) käsitlestest kui igasuguse vaenuliku, ründava või ähvardava käitumisena, mille tõttu tunneb rünnatu end ebamugavalt, pinges või tugevalt stressis.

Minu bakalaureusetöö intervjuu valimisse kuulub üheksa trükimeedias töötavat ajakirjanikku. Mõnel neist oli ka tele- või raadioajakirjanduse kogemus, kuid viimased aastad on nad siiski töötanud just kirjutavas meedias. Leian küllaltki erineva töökogemuse, vanuse ja meediaväljaande meesajakirjanike intervjuudest kogemusi ja tõlgendusi, mis on ajakirjanike poolt tihti teadvustamata või latentne.

Viisin ajakirjanikega läbi poolstruktureeritud intervjuud ja hiljem analüüsisin neid kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil. Leidsin, et kvalitatiivse meetodiga on töö uurimisküsimustele kõige mõistlikum läheneda, sest andmeid analüüsides jäävad sel viisil alles võimalikult täpselt ajakirjanike endi öeldud sõnad ja kirjeldused nende kogemustest. Lisaks sellele on kvantitatiivselt juhtumite süvaanalüüsi keerukas teha, sest sageli nõuab see standardiseeritud lähenemist, mis ei ole aga alati võimalik, sest inimesed ja nende kogemused on erinevad.

Töö koosneb neljast põhipeatükist: esimeses osas annan ülevaate töö teoreetilistest ja empiirilistest lähtekohtades ning defineerin olulised mõisted. Teises peatükis annan ülevaate valimist ja uurimismeetodist. Kolmandas peatükis toon välja tulemused ja töö lõpuks teen olulisemad järeldused ja püüan seostada need laiemas konteksti ja varasemate uuringutega.

1. TEOREETILISED JA EMPIIRILISED LÄHTEKOHAD

Siinses peatükis selgitan töö keskseid põhimõisteid ja loon teoreetilistel ja empiirilistel uuringutel põhineva raamistiku, milles analüüsin ajakirjanikele suunatud vaenulikke kommunikatsioonivorme allikate ja kommentaatorite poolt. Peatükis vaatlen mõistete „negatiivne“ ja „agressiivne“ tõlgendust ja leian neile definitsiooni. Kuna uurin oma töös vaid meesajakirjanike kogemusi, siis puudutan ka ülevaatlikult soo aspekti ajakirjanike töös.

1.1. Ajakirjanike poolt kogetav negatiivne tagasiside ja agressiivne käitumine

Tagasiside olulisust ja mõju käitumisele on palju uuritud. Sõna „tagasiside“ on küllaltki mitmetähenduslik ning seetõttu on mõistet raske defineerida. Üks võimalus on tagasisidet vaadata kui süsteemi väljundi toimet tema sisendile – infoedastamise viisi, mis selgitab, kuidas sooritust on hinnatud või tõlgendatud (Armstrong ja Taylor, 2014: 338). Sealjuures võib tagasiside olla positiivne, kui see ütleb töötajale, et sooritus on hea; konstruktiivne, kui see põhjendab, kuidas võiks edaspidi paremini teha; negatiivne, kui tagasiside annab infot selle kohta, et töötaja on ebaõnnestunud (*ibid.*).

On leitud, et negatiivne tagasiside ei ole töötajale kuigi edasiviiv – kokkuvõttes on mistahes negatiivne reaktsioon ja hinnang töötaja töösooritusele kahjulik (Steelman ja Rutkowski, 2004: 7). Siiski ei leia selles töös sõna „tagasiside“ käsitlust üldiselt organisatsioonisisese töö hindamisena, vaid lähtun laiemast tähendusest ja reaktsioonist tööle, seda allikate ja kommentaatorite kaudu.

Ajakirjanikud tunnistavad, et Eesti ajakirjandusorganisatsioonides on vähe professionaalset tagasisidestamist (Ivask, 2018: 25, Ivask, 2019, Olgo, 2017, Palgi, 2018). See takistab ka ajakirjaniku enesearengut, mis on just eriti oluline alustavale ajakirjanikule, kes alles harjub töö iseärasuste ja rutiiniga (Ivask, 2018: 25). Puudulik või peaaegu olematu professionaalne tagasiside ülemuste poolt viib töötaja aga lausa arenguseisakuni (Shute, 2008).

Tagasisidel võib olla nii lühi- või pikaajaline mõju, olenevalt inimese iseloomust ning tagasiside sisust, kuid igal juhul mõjutab see ajakirjaniku emotsionaalset tervist (Stanek, 2016: 4). Seejuures peab arvestama, et kui alustav ajakirjanik vajab lisaks suunamisele enam just professionaalset tagasisidet (Ivask, 2019), siis just noorematele alustajatele võib ka negatiivne ja vaenulik auditooriumipoolne tagasiside olla kõige haavavam.

Niisiis jaguneb tagasiside erinevateks alaliikideks. Näiteks üks levinud viis on liigitada tagasiside positiivseks ja negatiivseks. Positiivsed reaktsioonid tekitavad töötajas optimismi ja tahet teha tööd veel tulemuslikumalt ning negatiivsed tekitavad ebaõnnestumise ja pettumuse tunnet, millest võib olla töötajal raske emotsionaalselt hakkama saada (Belschak ja Hartog, 2009: 276—278). Samuti võib tagasisidet liigitada veel järgmiselt: konstruktiivne, mitte-konstruktiivne, formatiivne, enesekehtestav või agressiivne tagasiside (*ibid.*).

Negatiivse ja vaenuliku tagasiside eraldi defineerimine on olnud siinses töös küllaltki keerukas. Vaatlen negatiivset ja vaenulikku tagasisidet lähtuvalt Nilssoni ja Örnebringi (2016) käsitlusest kui igasuguse ründava või ähvardava käitumisena, kus ajakirjanik tunneb ebamugavust, pinget või tugevat stressi.

Oluline on märkida, et avalikus kommunikatsioonis on omavahel sageli eristamatuks põimunud nii negatiivne ja agressiivsuse mõiste kui ka ahistamine, kiusamine, ründamine või solvamine üldiselt (Palgi, 2018). Grete Palgi töö fookuses oli naisajakirjandike kogemuste kaardistamine ning keskeks mõisteks oli „ahistamine“, mille defineerimisel on Katri Lamesoo (2017) kirjutanud, et Eesti konteksti puhul ahistamisest rääkides ei defineeri inimesed sageli ahistamist „ahistamisena“ või üldisemalt agressiooni „agressioonina“, vaid kogemusi pisendatakse ja tõlgendatakse millegi muuna. Näiteks kasutatakse sõnu: „kiusamine“, „ründamine“, „emotsionaalne“, „stress“, „pinge“, „toetus“, „oht“, „negatiivne“ (*ibid.*).

Seetõttu üldistan mistahes negatiivse ja vaenuliku tagasiside sellele tähendusele. Täpsemat sõnakasutuse kriitikat selgitan töö lõpus meetodi kriitika peatükis. Siiski püüan töös leida küllaltki erineva töökogemuse, vanuse ja meediaväljaande meesajakirjanike intervjuudest kogemusi ja tõlgendusi, mis on ajakirjanike poolt tihti teadvustamata või latentne.

1.2. Ajakirjanike poolt kogetav negatiivne tagasiside ja agressiivse käitumise esinemise vormid

Rootsi meediauurijad Monica Löfgren Nilsson ja Henrik Örnebring (2016: 880) on välja toonud, et kuigi tänapäeval peaks demokraatlikes riikides kehtima igakülgne ajakirjanike sõnavabadus, siis näitab aeg, et ka avatud ühiskondades ei saa ajakirjanikud ilma riski ja probleemideta oma tööd teha. Selgub aga, et kolmandik Rootsi ajakirjanikest saanud vähemalt ühe allikapoolse agressiivse ähvarduse viimase aasta jooksul (Nilsson ja Örnebring, 2016: 883).

Samuti tõi Soome ajakirjanike liit välja, et ligi 16 protsenti ajakirjanikest on saanud vaenulike auditooriumipoolsete kirjade osaks viimase kahe aasta jooksul ning Sloveenia ajakirjanike ühing märkis, et õigusorganid ei võta ajakirjanike suunalisi ähvardusi tõsiselt (Violence..., 2016).

Mööda ei saa ka vaadata nendest eranditest, kus agressioon on viinud nii kaugele, et ajakirjanikud maksavad enda töö tõttu eluga. Mullu mõrvati ajakirjanik Jamal Khashoggi (Jamal Khashoggi case..., 2018), 2017. aastal mõrvati Malta ajakirjanik Daphne Caruana Galizia (Malta journalist..., 2018) ja Rootsi ajakirjanik Kim Wall (Nielson, 2018).

Samuti jagas hiljuti enda kogemust Postimehe ajakirjanik Martin Laine (Pilme, 2019), kellele oli peale noortejõukudest kirjutamist helistanud allikas ja väitnud, et nüüd nad arutavad, mida ajakirjanikuga peale hakata. Allikas oli Lainelt küsinud: „/.../ Kas ma pean su, raisa, üles otsima? /.../“ (Pilme, 2019). Kuigi Laine nentis, et ta ei tundnud end ähvardatuna, oli juhtunu sellegi poolest häiriv (*ibid.*).

Lisaks tõi Laine (Pilme, 2019) välja, et püüded ajakirjanikku mõjutada on tavalised – seda ei ürita ainult nn „pätid“, vaid ka ametnikud, tavalised inimesed ja ohvrid, kel kõigil on asjast oma arusaam. Ta lisab, et kui ajakirjanik võtab oma ametist tulenevalt neutraalse pinna, siis on ta objektiivne vaid üksi – ülejäänutel on oma agenda, kuid ajakirjanikul ei ole, sest ollakse justkui kõigi vaenlane (Pilme, 2019).

Seega varieeruvad negatiivse ja agressiivse tagasiside vormid ajakirjanikke erinevate negatiivsete nimedega nimetamisest ähvardusteni vägivallaga või lausa surmani. Analüüsimate täpsemalt juhtumite sisu, on siiski surmaga lõppevad juhtumid küllaltki äärmuslikud, kuid

toovad ajakirjanike ründamise ja ahistamise teema päevavalgele, mis omakorda põhjendab teema olulisust ja sellega tegelemise vajadust.

Olenevalt sisust võivad kritiseerivad kommentaarid olla kõige leebemaks kui ka kõige võikamaks ahistamise vormiks (Palgi, 2018: 6). Eelpool viidatud Rootsi uurijad toovad välja, et kõige tihedamini kritiseeritakse ahistavates kommentaarides ajakirjaniku kompetentsi ja intelligentsust, mis ei ole küll otseselt ohtlik, kuid võib mõjuda siiski ajakirjaniku professionile ja tema tervisele negatiivselt (Nilsson ja Örnebring, 2016: 885).

Rootsi uurijad märgivad veel, et ründavad kommentaarid, näiteks sõimamine, on väga tavalised, lausa 74 protsenti Rootsi ajakirjanikest on selliseid kommentaare saanud viimase 12 kuu jooksul ja ligi kümnendik Rootsi ajakirjanikest saavad ründavaid kommentaare iga nädal (Nilsson ja Örnebring, 2016: 883).

Seda enam, et ajakirjanikud on internetiajastul palju nähtavamad ja ligipääsetavamad kui kunagi varem. Väga lihtne on veebi vahendusel enda ründavat või solvavat arvamust ajakirjanikele avaldada. Lisaks on ajakirjanike kontaktandmed pildi, e-maili või mõnel juhul ka telefoninumbriga lugejate jaoks kättesaadavad.

Palgi (2018: 7) bakalaureusetööst selgus, et lugejapoolseid negatiivseid kommentaare võib sütitada tegelikult mistahes loo teema. Nilssoni ja Örnebringi (2016: 886) kohaselt aga ajendab kommentaatoreid ähvardusi saatma eriti just religiooni, rahvusvaheliste konfliktide ja tervise kajastamine.

Suurel osal Eesti meediaväljaannetest on võimalik jätta kommentaar nii anonüümselt kui ka enda nime alt. Kuigi näiteks Delfi kommentaarium on anonüümne, siis Postimees kaotas oma kommentaariumist anonüümsuse ära 2016. aastal. Toonane lehe peatoimetaja Merit Kopli (Kangro, 2015) põhjendas otsust sellega, et portaal oleks keskkonnas, kus poleks sõimu ja inimestele ei tehtaks haiget ning töötajad oleksid kaitstud.

Kopli (Kangro, 2015) sõnul on lausa piinlik, kui lehe ajakirjanikke, kaasautoreid ja uudistetegelasi kommentaariumis solvatakse ning külvatakse viha ja laimu. Ta leidis, et vaid kommentaariumi modereerimisest ei piisa – anonüümsuse kaotamise eesmärk on ühes ka kvaliteetsed debatid, et neid oleks hea lugeda ja neist oleks kasu (*ibid.*).

Meediaekspert Daniel Vaarik (Tagel, 2016) arutles, et anonüümse kommentaariumi probleem seisneb selles, et selle sisu loovad anonüümsed „trollijad“, keda sõnavabadus ei huvita ning nende eesmärk on tihti hirmutada või mainet kahjustada, viies selleni, et inimesed enam ei arvaks midagi. Ta lisab, et kuigi anonüümne „trollimine“ ei mõju igaühele, on ühiskonnas siiski palju ka neid, kes jätavad oma arvamuse avaldamata, sest anonüümne trollimine on neile olnud negatiivne kogemus (*ibid.*).

Marta Jaakson (2012: 19–20) tõi oma bakalaureusetöös välja kommentaariumide negatiivse mõju ajakirjanikele, nimelt selgus, et ajakirjaniku suunas kommenteeritud vulgaarsuste ja ebaviisakuste märkuste tegemine rusub ajakirjanikku emotsionaalselt ja moraalselt, andes löögi ka enesekindlusele. Lisaks selgus, et ajakirjanikud on ise öelnud, et enne kommentaariumi lugemist peaks „südame kõvaks“ tegema, mis viitab ka sellele, et kommentaariumis esinev ei ole ajakirjanike jaoks kui asjalik kriitika, vaid poriloopimine (Jaakson, 2012: 19).

Ka meediauuriija Joseph Graf (2017: 532) lisab, et anonüümsus julgustab ebaviisakust, sõimu, solvamist ja viha. Teisest küljest lisab Graf, et kuigi anonüümsus vähendab inimeste enesekriitikat enda öeldule, siis võimaldab anonüümsus siiski inimestel rääkida tõtt, seda just eriti endast hierarhiliselt kõrgemate institutsioonide ja inimestega suheldes. Seega võib vaielda, kas negatiivne tähelepanu ongi tänapäeval osa ajakirjanike tööst – ajakirjanik peab juba kirjutades arvestama, et ta võib saada negatiivse kommentaarisaju enda suunas.

Samas on arutelu selle ümber, kuidas küberruumis vihaga toime tulla, kestnud väga kaua aega. Ühest küljest võimaldab anonüümne kommentaarium pidada filtreerimata, ausat ja tsenseerimata arutelu, kuid teisest küljest annab võimaluse ajakirjanikke või teisi inimesi rünnata ja solvata, sealjuures kartmata tagajärgi.

1.3. Ajakirjanike vastu suunatud negatiivse tagasiside ja agressiivse käitumise tagajärjed

Püüdes mõista ahistavate, ründavate või agressiivsete ja vaenulike kommentaaride tegijate motive, siis Nilsson ja Örnebring (2016: 881) nendivad, et füüsiline vägivald ja teised hirmutamise ning ahistamise vormid võetakse auditooriumi poolt kasutusele eelkõige ajakirjanike või meediaväljaannete vaigistamiseks. Uurijad põhjendavad, et selline käitumine

võib olla ka poliitilise tagamõttega isegi siis, kui ei kuuluta ühtegi erakonda ega organisatsiooni (*ibid.*).

Nagu eelmises peatükis viidatud, on ajakirjanike ähvardamine üks viisidest ajakirjanikke ja meediaorganisatsioone vaigistada (Nilsson ja Örnebring, 2016: 889) ning vägivallaga ähvardamine või mistahes agressiivne tagasiside on kahtlemata ajakirjanikule tugeva vaimse mõjuga. Ähvardamine võib mõjutada, kas ja kuidas mõnda teemat edaspidi ajakirjanik kajastab ning mida rohkem ajakirjanikku ähvardatakse, seda suuremat hirmu ja stressi ta tunneb ning võib kaaluda tõsiselt ametist lahkuda (Nilsson ja Örnebring, 2016: 887).

Näiteks meediauurijad Lee ja Tandoc (2017: 438–439) toovad välja kolm aspekti, millega auditoorium ajakirjandust enim mõjutab: lugude teema valik, loo narratiivi seadmine ja loo lugemuse hindamine. Loo teema valik viitab sellele, kas või kuidas ajakirjanik mingit üritust, olukorda või infot kajastab (*ibid.*). Kui traditsiooniliselt valisid ajakirjanikud omale teemad vastavalt nende kvalifikatsioonile ja iseloomule, siis tänapäeval võib olla peamiseks valikukriteeriumiks auditooriumi tagasiside (Tandoc, 2017: 438).

Ka ajakirjandus-organisatsioonide praktikast on teada, et tihti hakkab toimetuses lugude valiku protsess aruteluga, millised teemad on hetkel päevakajalised, mis on sotsiaalmeedias kõige populaarsemad ja mis võiks lugejaid kõige rohkem huvitada. Sealhulgas saavad rohkem kajastust need teemad, mida on varasemalt rohkem klikitud ja mis on pälvinud suure avalikkuse tähelepanu.

Lee ja Tandoc (2017: 438–439) lisab, et ajakirjanduslikud lood sünnivadki johtuvalt sellest, millest avalikkus huvitatud on, mitte aga sellest, mida ajakirjanik ise sooviks kirjutada. Seega on ajakirjanduse tendents pakkuda lugejatele, mida nad tahavad, mitte aga seda, mida auditoorium vajaks, mis võib kahjustada ajakirjanduse eesmärki inimesi informeerida ja harida.

Kui kiirenevas infoühiskonnas on ajakirjanikud aina rohkem mõjutatud auditooriumi ootustest ja tagasisidest, siis näiteks leitakse ka, et kõneaine kujundamise (ing k – *agenda setting*) teooria ei vasta tõele (Chaffee ja Metzger, 2001) – mida suurem on meedia tähelepanu, seda suurema tähtsuse omistab esitatavale uudisele auditoorium (McQuail, 2000: 447). Kui kõneaine

kujunemise teooria kohaselt ütleb meedia inimestele, millest mõelda, siis tänapäeval dikteerib auditoorium hoopis meediale, millest ja kuidas rääkida (Chaffee ja Metzger, 2001).

Ka Lee ja Tandoci (2017: 438–439) uurimustöö kinnitab, et olenemata sellest, kas ajakirjanikule tuleb tagasiside kolleegidelt, kommentaaridest ja lugejalt e-mailile või hoopis helistades, mängib igasugune tagasiside rolli selles, millest ajakirjanik edaspidi kirjutab või kuidas kirjutab.

Näiteks positiivne tagasiside mingil teemal julgustab sarnasel teemal veel tulevikuski kirjutama, samas negatiivne tagasiside ei ole just motiveeriv, et kirjutatava teemaga edasi tegeleda või kunagi veel sarnasel teemal kirjutada (Lee, Tandoc, 2017: 483–439), mis nagu ennist viidatud, võib viia lõpuks enesetsensuurini. Ajakirjanik võib hakata teemasid valima selle järgi, mis tekitaks vähem konflikti ning ei sütitaks lugejate ja allikate negatiivset hinnangut ning pole välistatud ka see, et ajakirjanik otsustab ametist hoopiski lahkuda.

1.4. Negatiivse ja vaenuliku tagasisidega toimetulemise strateegiad

Saksa ajakirjanike ühing teatas hiljuti, et ajakirjanike kokkupuuted vaenuliku auditooriumiga on viimastel aastatel üha sagedasemad ning meedias töötavad inimesed vajavad sellega toimetulemiseks strateegilist abi (Post ja Kepplinger, 2019: 2). Seda ka põhjusel, et ajakirjanike kokkupuuted isiklike rünnakute, kriitika ja põhjendamata negatiivse tagasisidega avalikes kohtades asetab nad küllaltki kriitilisse olukorda ühiskonna seisukohalt, seda enam, et ajakirjanikul on äärmisel oluline roll info levitamisel ja jagamisel avalikes debattides (*ibid.*).

Vaenuliku tagasisidega toimetulek on oluline ka seetõttu, et negatiivsed kommentaarid mõjutavad lugejate eelarvamusi ja hinnanguid antud loo kvaliteedile ning ka eelenvalt palju negatiivset tähelepanu saanud ajakirjanikud võivad end tunda professionaalsel tasandil teiste ajakirjanikega võrreldes vähem tunnustatuna (Post ja Kepplinger, 2019: 1–2). Samas toovad uurijad välja ka erandjuhud, kus võib toimuda vastupidine loogika – mõne iseloomuga ajakirjanikud võivad tajuda suurenevat negatiivset, iroonilise ja sarkastilise auditooriumi tähelepanu tõttu ka enda ajakirjaniku professiooni kindlamana, sest negatiivsed kommentaarid suurendavad loo klikke ja lugejaskonda (Post ja Kepplinger, 2019: 5–6). See võib aga tähendada, et ajakirjanik hakkab hoopis läbi negatiivsuse endale tähelepanu otsima.

Niisiis ei ole internetiajastul ajakirjanikel võimalik ära hoida avalikes kohtades kriitikat nende suhtes, mistõttu peab sellega kas leppime või kuidagi tegelema. Sealjuures on küllaltki vähe uuritud seda, kas ja kuidas ajakirjanikud vaenulike rünnakutega üldse toime tulevad.

Post ja Kepplinger (2019: 4) toovad välja kolm peamist viisi, kuidas ajakirjanikud vaenuliku tagasisidega tegelevad: (1) probleemile fokusseeritud toimetuleku strateegia (ing k – *a problem-focused coping strategy*), kus ajakirjanik püüab mingit vaenulikkusest tingitud stressorit vältida – näiteks enda kaitsmine alandamise eest; (2) emotsioonipõhine (ing k – *emotion-focused coping strategy*), kus ajakirjanik püüab stressiallikale läheneda konstruktiivselt, näiteks vaadates stressitegureid positiivsest nurgast; (3) vältiv lähenemine (ing k – *avoidance-type coping strategy*), kus ajakirjanik ignoreerib stressorit, annab alla ega tegele probleemiga.

Uurides, kuidas ajakirjanikud avalikule vaenulikule tagasisidele reageerivad, võime teha ka teatud järeldusi sellest, kuidas ajakirjanikud olukorrast tingitud stressiga toime tulevad ning kas või kuidas see võib väljenduda nende edasises ajakirjandustöös.

1.5. Meeste ja naiste erinev toimetulek auditooriumi tagasisidega

Nagu eelpool viidatud, siis positiivsed auditooriumi reaktsioonid tekitavad töötajas optimismi ja tahet teha tööd veel tulemuslikumalt ning negatiivsed tekitavad ebaõnnestumise ja pettumuse tunnet, millest võib olla töötajal raske emotsionaalselt üle olla (Belschak ja Hartog, 2009: 276–278). Olenemata sellest, kas ajakirjanikule tuleb tagasiside kolleegidelt, kommentaaridest, lugejalt e-mailile või hoopis helistades, mängib igasugune tagasiside rolli selles, millest ajakirjanik edaspidi kirjutab või kuidas kirjutab (Lee ja Tandoc, 2017: 438).

Seetõttu on ka siinses kontekstis oluline küsida, kas auditooriumipoolne tagasiside sõltub ka ajakirjaniku soost ning kas ühiskonnas konstrueeritud meeste ja naiste rollistereotüübid võivad mõjutada mehi ja naisi nende tegevuses. Näiteks uurija Shanahan (2017) toob välja, et just naised kogevad võrreldes meestega ahistamist ja agressiooni palju tihedamini. Naiste puhul on sageli agressiooni sisu meestest erinev, nii näiteks on raportis „Reporters Without Borders“ (2015: 14) märgitud, et iga teine uuringus osalenud naisajakirjanik on kogenud seksuaalse alatooniga ahistamist ja seda ka lisaks kontoris tööolukorras intervjuusid läbi viies (Ibid.).

Kõnekas on ka tulemus, et kui üks naine seitsmest on kogenud füüsilist ahistamist, siis nendest omakorda kaheksa kümnest ei andnud juhtumist üldsegi teada, seda põhjusel, et kardeti kogemust enda jaoks traumaatiliseks muuta (Ibid.).

Siinse meeste keskse uurimustöö valguses ei õnnestunud leida spetsiifilisi uuringuid ega fakte selle kohta, kui palju ajakirjanduses töötavaid mehi ahistatakse või muul moel represseeritakse nende soo tõttu. Seetõttu lähenen laiemalt soorollide ja -stereotüüpide kirjandusest lähtuvalt.

Kimmel (1987, 25–26) märgib, et peamiselt kirjeldatakse meeste stereotüüpeid rolle just naistega vastandumisel. Kimmel toob välja peamiselt kaks meeste ühiskonna poolt omistatud soorolli: esmalt tähendab „mees olemine“ orienteeritust ja iseseisvat eneseteostusvajadust ning sealjuures peaks vältima naiselikke tunnuseid; just meesrolli saabki väljendada ka antifeminiinse lähenemise kaudu (*ibid.*). Teisest küljest ei tähenda „meheks olemine“ kindlasti emotsioonide väljendamist, vaid tuleb olla tasakaalukas (Ibid.).

Cinone ja Ruble (1987, viidatud Kimmel. 1987: 26 kaudu) toetuvad meeste stereotüüpide uurimisel kolme dimensioonilisele mudelile, kus meeste suhtes on ühiskonna poolt konstrueeritud ootused: 1) mees on aktiivne ja orienteeritud tulemusele; 2) dominantne interpersonaalsetes suhetes; 3) tasakaalukas ja iseteadlik. Minu töö kontekstis võib see tähendada seda, et sellised omadused on hinnatud ja ootuspärased ka meessoost ajakirjanike puhul ning ka kogemustes ja toimetulekustrateegiatel negatiivsete kommentaaride kontekstis peegelduvad need stereotüüpsed väärtused.

Soouuriija Sally Robinson (2000: 128–129) arutleb oma raamatus „Marked men: white masculinity in crisis” ühiskonnas avalduva domineeriva hegemoonilise maskuliinsuse üle. Ta toob välja, et ühiskonnas on jõukohal arusaam, et kui naissool on ühiskonnas tavapärane ja aktsepteeritud oma emotsioone väljendada, siis sellele vastukaaluks on laialt levinud arusaam, et meeste puhul see aktsepteeritud ei ole (Robinson, 2000: 128–129). Autor leiab, et viimane võib põhineda ühiskonnas domineerival arusaamal, et mehed on kui juhid, kes saavad ise hakkama ja neil ei ole lubatud enda emotsioone välja näidata, seejuures näiteks nutmine on nõrkuse märk (Robinson, 2000: 128–129).

Robinson (2000: 128–129) nimetab maskuliinsust ka justkui “tõkestuseks” (ing k – *blockage*), millega mehed suruvad oma emotsioonid alla. Negatiivseid emotsioone aga endasse kogumisega ja iseseisvalt nendega tegelemisega võivad mehed teha aga liiga oma enda

emotsionaalsele tervisele (*ibid.*). Robinson (2000: 133–134) leiab, et kui meeste emotsionaalne „tõkestus“ on liiga suur, võib see viia riskikäitumiseni, nagu näiteks liigse alkoholi tarbimiseni, ohtlikul moel autoga sõitmiseni või näiteks ootamatu vägivaldse teoni teiste suhtes.

Meeste ja naiste ühiskonna poolt konstrueeritud soorolle võimendab ka soolisi stereotüüpe uurinud Gaye Tuchman (1978: 4–5), kes toob välja, et ka ajakirjandus võimendab naiste ühiskonnas väljakujunenud soolisi stereotüüpe, näiteks näidates neid peamiselt ilusate, koduperenaiste, pereemadena ja meeste alluvatena. Tuchman (1978: 4–5) kinnitab funktsionalistlikku feministlikku teooriat, kus meedia reflekteerib ühiskonnas domineerivaid väärtusi ja sümboolselt vähendab naisi, kas neid üldse mitte meedias kujutades või siis surudes nad soopõhistesse rollidesse.

Nagu ennist viidatud, siis ajakirjanikud ja meediauurijad (Chen jt, 2018; Post ja Kepplinger, 2019: 8–9) on leidnud, et naisajakirjanikud kogevad meesajakirjanikest auditooriumi vaenulikkust enam, siis jällegi teised uurimustööd (Löfgren Nilsson ja Örnebring, 2016) seda ei kinnita. Posti ja Kepplinger (2019) märgivad, et naised ei pruugi saada ajakirjandustööle rohkem negatiivset tagasisidet tulenevalt oma soost, vaid mehed ja naised on küllaltki erineva suhtumisega ning tõlgendavad ja tajuvad auditooriumipoolset tagasisidet teistsuguselt.

Võib oletada, et meeste ja naiste erinev suhtumine auditooriumi vaenulikkusse on seotud meeste või naiste soorollist – mida ajakirjanikud ise tunnevad, et ühiskond neilt ootab ning kuidas peaksid näiteks enda poole suunatud vaenuliku tagasisidega tegelema ja hakkama saama.

Lisaks võib autorite (Nilsson ja Örnebring, 2016) sõnul ajakirjanike pihta suunatud vaenulik tagasiside tuleneda ka vanusest, näiteks vanemad ajakirjanikud võivad olla näiteks enesekindlamad kui nooremad ajakirjanikud ja ka vähem vastuvõtlikud kriitikale. Sellest johtuvalt toovad ka uurijad välja, et tänapäeva muutuva meedia ajastul võib auditooriumipoolne vaenulik tagasiside mõjutada ka ajakirjaniku rollitunnetust enda töös ning olla mõjutatud paljude erinevate faktorite poolt (*ibid.*).

1.6. Uurimisküsimused

Siinse bakalaureusetöö eesmärk on uurida meesajakirjanike poolt tajutud negatiivse tagasiside ja nende vastu suunatud vaenuliku kommunikatsiooni esinemisvorme ning toimetulekustrateegiaid, mida ajakirjanikud sellistel puhkudel rakendavad. Püstitan kaks peamist uurimisküsimust ja alaküsimused, millele soovin töös vastust leida.

1) Millise negatiivse tagasiside ja agressiooniga on Eestis meesajakirjanikud oma tööalases elus kokku puutunud?

- a) Milliseid juhtumeid ja käitumisviise defineerivad meesajakirjanikud ise selgelt negatiivse ja agressiivse tagasisidena?
- b) Millisena tajuvad nad negatiivse ja agressiivse tagasiside mõju iseendale ja oma tööle?

2) Millised on Eesti meesajakirjanike poolt kasutatavad lugejate ja allikapoolse negatiivse tagasiside ja agressiooniga toime tulemise strateegiad?

2. MEETOD JA VALIM

Meetodi ja valimi peatükis tutvustan, kuidas valisin enda üheksa intervjuueeritavat meesajakirjanikku ja millistele tunnustele valim täpsemalt vastab. Teises alapeatükis kirjeldan andmekogumismeetodit, milleks oli poolstruktureeritud intervjuu. Viimaks räägin andmeanalüüsi meetodist, mis oli selle töö puhul kvalitatiivne sisuanalüüs.

2.1. Valim

Minu bakalaureusetöö valimisse kuulub üheksa meessoost hetkel trükimeedias töötavat ajakirjanikku. Mõnel neist oli ka tele- või raadioajakirjanduse kogemus, kuid viimasel ajal olid nad siiski töötanud kirjutavas meedias. Kirjutava meedia kasuks otsustasin ka enda eelduse tõttu, et just seal on ajakirjanike kokkupuude auditooriumiga sageli suurem kui näiteks televisioonis või raadios ja seetõttu kommentaare ja allikatepoolset tagasisidet rohkem.

Valisin töösse meesajakirjanikud küllaltki erinevatest valdkondadest, näiteks majandus, kultuur, ajalugu, poliitika, sealjuures uuriv ja meelelahutuslik ajakirjandus. Ajakirjanike tööstaažid olid mõneti erinevad, näiteks ühel intervjuueeritaval kolm ja pool aastat, neljal kuni viis aastat ning kahel üle 20 aasta ja kahel üle 30 aasta.

Lähtusin peamiselt sihipärasest valimist ning seega eeldasin juba enne intervjuu tegemist, et ajakirjanikul on uuritavas valdkonnas varasemaid kogemusi. Kodeerisin intervjuueeritavad lähtuvalt nende soole (M – mees) ja vanusele (Tabel 1). Samuti märgin allolevas tabelis ära kodeeritud ajakirjaniku tööstaaži.

Sugu_vanus	Tööstaaž
M_27	3,5 aastat
M_45	Ligi 3 aastat
M_61	39 aastat
M_43	25 aastat
M_53	Üle 30 aasta

M_44	Ligi 20 aastat
M_26	Ligi 5 aastat
M_30	Üle 5 aasta
M_27	Ligi 3 aastat

Tabel 1. Intervjueeritavate kood, tööstaaz

Ajakirjanikega võtsin ühendust e-maili teel, et leppida kokku näost näkku individuaalne intervjuu. Samal päeval enne kokkusaamist helistasin ka intervjueeritavatele üle, et täpsustada kohtumise aeg ja koht. Vältisin teadlikult Skype'i vahendusel toimuvaid veebi-intervjuusid, kuna interneti vahendusel intervjuud ei ole nii vahetud ning seetõttu on suurem oht isiklike kogemuste kadumisel ekraani taha. Samuti ei pruugi tehnoloogia vahendusel saavutada intervjueeritavaga piisavat usaldust.

Intervjuud kestsid umbes 40–60 minutit. Kõikidel juhtudel läksin ajakirjaniku töö juurde kohale, saades aega tema tööajast, enamasti hommikuti või pärastlõunati mis ajakirjanikud veel toimetuses olid.

Samuti on sinse töö puhul oluline märkida, et kuigi töö valimis on kokku üheksa intervjueeritavat, siis algselt oli plaanis intervjueerida vähemalt 10–15 meesajakirjanikku. Üheksa peale jäin pidama seetõttu, et juba kuuenda ja seitsmenda intervjueeritava juures hakkasid küsimuste vastustes tekkima väga sarnased mustrid ehk teatud määral andmete saturatsioon. Kuigi kogemused ja juhtumid olid kõikidel ajakirjanikel väga erinevad, hakkasid siiski kogutud andmed küllaltki korduma ning uut materjali, mida sinse töö puhul käsitleda, hilisemates intervjuudes leidis väga vähe. Pigem kinnitasid viimased intervjueeritavad esimeste räägitut. Samuti on oluline märkida siia, et minu valim oli küllaltki heterogeenne, kus olid väga erineva valdkonna, kogemuse ja vanusega meesajakirjanikud.

2.2. Andmekogumismeetod

Kasutan oma töös kvalitatiivset lähenemist, viies esialgu läbi poolstruktureeritud intervjuud. Hiljem analüüsin neid kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil. Leian, et kvalitatiivsete meetoditega on töö uurimisküsimustele kõige mõistlikum läheneda, sest andmeid analüüsides jäävad niimoodi alles võimalikult täpselt ajakirjanike endi öeldud sõnad ja kirjeldused nende kogemustest. Oletasin, et selliselt on mul analüüsimiseks kõige parem kogutud materjali kasutada.

Loomulikult võib välja tuua, et kvalitatiivne lähenemine on üsnagi intuitiivne ja inimeste kogemusi on keeruline võrrelda mingi skaala alusel (Kalmus, Masso, Linno, 2015), kuid leian, et antud töö puhul on kvalitatiivne lähenemine õigustatud, sest inimeste rikkalikke ja erinevaid kogemusi ei saa jällegi teisiti koguda ja analüüsida.

Koostasintervjuukava (Lisa 1), mida vastavalt ajakirjanike isiklikele kogemustele täiendasin suunavalt kuulamispõhiste küsimustega. Poolstruktureeritud intervjuu oli eelkõige oluline sellepärast, et ajakirjanike kogemused on väga erinevad. Samuti kaldusid ajakirjanikud tihti oma jutuga uurimusküsimustest kaugemale ja seega tuli nad suunavate küsimustega tagasi uurimisküsimuste juurde tuua.

Intervjuu kava jaotasin viide erinevasse plokki. Esiteks sissejuhatus, mille eesmärk oli saada tuttavaks ja mõista, milline on ajakirjaniku eelistused teemade osas; millega ajakirjanik oma töös kokku puutub. Teine plokk puudutas küsimusi, millised kogemused on ajakirjanikul negatiivsete allikate ja kommentaatoritega. Samuti uurisin, millised on nende kogemused agressiooniga ja vaenulikkusega – eesmärk oli teada saada, mida ajakirjanik ise defineerib ebameeldivana ja tööd häirivana. Kolmandaks teemaks oli negatiivse tagasiside ja agressiooni tagajärgedega tegelemine ning toetuse otsimine, ohutunde teadvustamine ja strateegiad, millega ajakirjanik juhtunu puhul tegeleb. Samuti uurisin seda, kuidas ajakirjanik tunnetab iseenda rolli ajakirjanduses.

Neljandas plokis uurisin soolisi aspekte, kuidas võisid kogemused olla mõjutatud ajakirjaniku soost. Viimases teemas keskendusin stressiallikatele ja ajakirjaniku laiemale suhtumisele oma töösse. Siia kuulus näiteks toimetusesisene professionaalne tagasiside andmine või aspektid, millest ajakirjanik oma töös hoolib. Salvestasin intervjuud diktofoniga, mille hiljem transkribeerisin.

Intervjuude ajal tegin märkmeid ja tähelepanekuid, mille juurde vahetevahel intervjuu käigus tagasi tulin, et üle kinnitada, kas ma teatud asjadest õigesti aru sain ja sellega vältida analüüsis enda tehtud eelduste kujunemist öeldu kohta. Kui intervjuueeritav oli mõnes kohas kaheselt mõistetav, tegin kõneleja jutu lõpus mõne kirjeldatud aspekti kohta kokkuvõtte, küsides ajakirjanikult täpsustava küsimuse. Näiteks: „Kas ma saan õigesti aru, et... ?“. See võimaldas

mul olla kindel, et sain tema mõttekäigust õigesti aru. Samuti aitas see vältida hilisemas analüüsis valesti jutu tõlgendamist.

Et andmeid mitte lihtsustada või moonutada, püüdsin analüüsi viia läbi sammhaaval ja süstemaatiliselt. Eriti arvestades, et valimi koostamisel tuli lähtuda läbimõeldud ja selgelt määratletud põhimõtetest (Laherand, 2010: 290). Seetõttu püüdsin eelnevalt uurimisküsimused sõnastada võimalikult selgelt ja nendest lähtuvalt koostada intervjuukava.

Nii andmeid kogudes kui ka neid analüüsides tuli arvestada uurimisteema väga tundlikku olemust ning eeldust, et teema võib olla seotud erinevate ühiskonna poolt konstrueeritud soorollidega. Näiteks kui teooria peatükis selgus, et mehed ja naised tajuvad ja tõlgendavad auditooriumipoolset vaenulikku tagasisidet küllaltki erinevalt, siis eeldasin juba andmeid analüüsides, et mehed ja naised nimetavad kogemusi teiste sõnadega. Seetõttu vältisin ka intervjuerijana kasutamast ise sõnu „ahistama“ või „agressiivne“. Eesmärk oli ka saada teada, kuidas ajakirjanik ise defineerib igasugust vaenulikku tagasisidet.

2.3. Andmeanalüüsi meetod

Kasutasin ajakirjanike kogemuste uurimiseks intervjuusid ning analüüsisin neid kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil. Kuna ajakirjanikud kirjeldasid väga erinevaid kogemusi, siis oli eelkõige oluline keskenduda sisuliselt räägitule, märgata latentse sisu nüansse, kuid samal ajal keskenduda ka uurimisküsimustele.

Kuna kvalitatiivne analüüs on tundlik ja täpne ning tähelepanu on võimalik pöörata ka harva esinevatele või unikaalsetele nähtustele tekstis (Kalmus, Masso, Linno, 2015), siis leidsin, et meetod on siinse töö puhul kõige mõistlikum kasutada. Lisaks on analüüs tekstipõhine ja selle käigus ei taandata tekstide sisurikkust ega nüansse numbrilistele koodidele (*ibid.*).

Siiski võivad kvalitatiivse sisuanalüüsi tugevused olla ühtlasi ka meetodi nõrkusteks. Meetodi puhul võib olla kriitikaks selle pinnalisus, ebapiisav tähelepanu pööramine varjatud sisule ja kontekstile ning teksti lihtsustamine ja moonutamine (Laherand, 2010: 289). Püüdsingi just analüüsi käigus saada ülevaate intervjueeritava jutust kui tervikust, näha intervjueeritava mõtteavaldusi kontekstilises tähenduses. Seega otsisin tekstist näiteid kogemustest ja juhtumitest, mida nad tajusid enda jaoks negatiivse ja stressitekitavana. Keskendusin ka näiteks teoorias väljatoodud sõnadele nagu „agressiivne“, „negatiivne“, „stress“, „ebameeldiv“, „ahistamine“, „pinge“, „vastik“ jne.

3. TULEMUSED

Teen kokkuvõtte peamistest tulemustest, mis üheksa intervjueeritud Eesti meesajakirjaniku kogemustest selgus. Keskendun peamiselt kolmele alateemale: 1) millistes vormides avalduvate lugeja- ja allikapoolse negatiivse tagasiside ja agressiooniga on Eesti meesajakirjanikud oma tööalases elus kokku puutunud ning milline tüpoloogia iseloomustab tagasiside andjaid; 2) kuidas mõjutab negatiivne tagasiside ja allikatepoolne agressiivne käitumine meesajakirjanikke; 3) millised on Eesti meesajakirjanike poolt kasutatavad lugejate- ja allikapoolse negatiivse tagasiside ja agressiooniga toime tulemise viisid.

3.1. Negatiivse tagasiside ja agressiooniga kokku puutumine ajakirjanike tööelus

Siinses alapeatükis toon välja meesajakirjanike peamised kogemuste vormid negatiivse ja vaenuliku tagasisidega. Liigitasin tagasiside peamiselt viite rühma: konstruktiivne tagasiside, anonüümne ja isikuline tagasiside, ähvardamine ja manipuleerimine, vanusele ja intelligentsusele rõhumine ja toimetusesisene tagasiside.

3.1.1. Konstruktiivne tagasiside

Minu valimi puhul tõid peaaegu kõik üheksa intervjueeritud meesajakirjanikku välja, et lugejad ja allikad annavad lugude kohta konstruktiivset tagasisidet üsna harva. Peamiselt saab professionaalset tagasisidet vaid toimetuses sees, kuid seda ka vaid äärmisel juhul, kui ise küsida või kui on midagi suuremat tehtud. Teisel juhul saadi väga harva head või konstruktiivset tagasisidet ka allikatelt.

Üsna tihti saadab aga allikas ajakirjanikule meilile kirja, et lugu on hea, kuid teksti on sisse jäänud faktead, mida soovitakse vähemalt veebis ära parandada. Kuna toimetajad ei jõua kõiki kirjavigasid ära parandada, siis on ka vigade väljatoomine ajakirjanike hinnangul igati positiivne, kuid sellega edasine suhtlus või kogu allika- ja ajakirjanikuvaheline tagasiside piirdubki.

Konstruktiivse tagasiside alla liigitus ka kriitiline või osaliselt negatiivne tagasiside. Minu valimi põhjal tõid pea kõik ajakirjanikud välja, et ajakirjanik peabki taluma nn kriitilist

tagasisidet – see on hea selleks, et ajakirjanik areneks ning ei muutuks tähelepanematuks fakti- ja kirjavigade suhtes. Konstruktivistisest kriitikast on võimalik ajakirjanikel õppida, mida peeti igati positiivseks.

Samuti arutleti, et ajakirjandus võib olla ka muidugi ise süüdi selles, et sõimu ja roppusi toimetuse pihta tuleb. Seetõttu on küsimus selles, mida ajakirjandus ise teeb selleks, et teda hästi või halvasti koheldakse. Näiteks kui kelleltki üritatakse iga hinna eest „tagaukse” kaudu infot saada, siis on nn tavainimesena arusaadav, et selline käitumine ei ole aktsepteeritav. Teisest küljest toodu välja küsimus, kas siis ikka on õigustatud kommentaariumis, meilis, helistades või näost näkku ajakirjanikku põhjendamata sõimama ja materdama hakata.

3.1.2. Anonüümne ja isikuline negatiivne tagasiside

Vaenulike kommentaatorite ja allikate tagasisidega on aga teisiti. Nagu enne välja toodud, siis pea kõik intervjuueeritavad nõustusid, et kui inimene on „põhjusega sapine“ ja tagasiside on konstruktivistis, siis võib seda kuidagi taluda, kuid kui anonüümsusest tingitult „pritsitakse sappi“ ja „laimu“, siis on see ebameeldiv ja tekitab asjatut viha ning stressi.

Anonüümse negatiivse tagasiside puhul on kõnekas, et enamik ajakirjanikke tõid välja, et kuigi üleüldiste sõimukirjade saamine näiteks ajakirjanike üldmeililisti peamiselt mõne üksiku vea peale ajakirjanikke ei morjenda, võib see tekitada asjatut ebameeldivat stressi ja viha kirjutaja suhtes, et on võimalik niimoodi anonüümselt sõimata. Seejuures toodi välja, et tavapärastel seesugused kirjutajad üksikud korduvad inimesed, keda tavapärastel ignoreeritakse või juba teatakse, et jälle „tema“ kirjutab.

M_61: „See ajab mind närvi küll, isegi see teadmine, et keegi saab anonüümselt kirjutada, et keegi saab nii mõnitada. See ei ole hea ja ajab närvi, tekitab üleliigset, ebavajalikku stressi.“

Lisaks üldistele sõimukirjadele on mõnel juhul need samad anonüümsed kirjad suunatud ka konkreetse ajakirjaniku pihta. Näiteks M_27 märkis, et tema töö on võetud lugeja poolt korduvalt ette, vaadatakse üksipulgi läbi kirjavahemärgid ja trükivead. Samas on ajakirjanikule kommentaariumis pandud külge silt, et tema kui autoriga on „jama lugu“, ta „valetab“ ja „teda ei maksa uskuda“.

Samuti on allikad peale loo ilmumist ajakirjanikule tagasi helistanud, põhjendamata ärritunud ja öelnud, et ära kunagi siia numbrile enam helista ning kõne katkestatud. Kommentaariumisse on ka kirjutatud, et ajakirjanik külvab „paanikat“ ja „hirmu“, samas viidatakse ka ajakirjaniku eelmistele lugudele, kus on „sama moodi“ tehtut viidatud, et ajakirjanik on „jälle purjus olnud“ ja „päeva ära rikkunud“. Sealjuures on allikas kirjutanud ka avalikult oma Facebooki lehele, et konkreetne „ajakirjanik laimab“ ja teda ei maksa edaspidi uskuda ega lugeda.

Sealjuures toodi välja, et kas kommentaariumi ei loeta kategooriliselt üldse just sel põhjusel, et sealt ei leia midagi asjalikku, vaid ainult sõimu ja sappi või siis sirvitakse kommentaarium läbi, sest ajakirjaniku valulävi peab olema nii suur, et ka oma loo tagasiside läbi lugeda – mõnikord rõhutakse seal ka õigetele asjadele, millest edasipidi õppida. Seejuures nõustusid pea kõik intervjuueeritud ajakirjanikud, et kommentaariumis ei tasu kindlasti lugejatega diskussiooni astuda, sest sisukat dialoogi sealt oodata ei ole.

Vaid üks ajakirjanik üheksast (M_43) märkis, et on agressiivse lugejaga ka näost näkku ühte seltskonda juhtunud, mispeale on teda seltskonnas materdama ja kritiseerima hakatud. Seetõttu peab ajakirjaniku ametis olema alati valmis rahumeelseks ja argumenteeritud diskussiooniks töövälisel ajal, mis võib tihti päris pingeline olla.

3.1.3. Ähvardamine ja manipuleerimine

Minu valimi puhul ei pöördunud ükski ajakirjanik negatiivse või agressiivse tagasiside või ähvardamise peale politsei või juristi poole, kuid näiteks tõid kaks ajakirjanikku (M_43 ja M_27) üheksast välja, et nad on saanud ka tapmisähvardusi. Samas leevendati ähvardusi sellega, et neid ei pea tõsiselt võtma enne, kui öeldakse aeg ja koht või pannakse see kirja – siis tasuks ajakirjanike sõnul konsulteerida politseiga.

Siinse valimi juures märkisid pea kõik ajakirjanikud ära, et konfliktsema loo puhul, kus üks või teine osapool võib saada mainekahju, küsivad agressiivsemad allikad tavaliselt, et „Miks sa seda teed?“, „Kunas sa loo kirjutad?“ ja väga tihti soovetakse lugu ülevaatamiseks. Samas proovitakse ajakirjanikku mõjutada retoorikaga, et „Seal ei ole üldse mingit teemat“, „Me oleme rääkinud sellest, miks see sind huvitab?“.

Näiteks M_26 kirjeldas ka olukorda kus oli kasutanud allika tsitaate ja neid juriidilise keerukuse tõttu refereerinud, et lehe lugejale tekst mõistetavaks teha, mis allikale aga ei meeldinud:

“/---/ ta helistas mulle järgmine päev, ta (nimi ära võetud) on hästi emotsionaalne inimene ja siis ta sõimas mind ja karjus mu peale. Meil oli algusest kuni lõpuni välja eriarvamus, kuidas seda tööd peaks tegema – mis on minu õigused ajakirjanikuna, valida sõnastust ja isegi siis, kui see on refereeritud teise jutust ning kuivõrd juriidiliselt läbini korrektne see peab olema ja kui palju ma üldse võin isiku (nimi muudetud) kui ühe suure eksperdi sõnu niimoodi vabas vormis muuta.”

Selgus ka, et tihti võivad seesugused vaidlused lõppeda ähvardusega kaevata pressinõukokku, mida tehakse aga harva. Reeglina aga allikaga üksmeelsele olukorra tõlgendamisele ja sõbraliku lahenduseni ei jõuta, sest nii allikal kui ka ajakirjanikul on oma kindel arusaam, kuidas ajakirjandustööd peab tegema.

Lisaks on olnud juhtumeid, kus allikas helistab ajakirjanikule kümneid kordi järjest, sõimanud ja püüdnud ajakirjanikku vaenulikult veenda selles, et lugu ei vasta tõele ning fakte tuleb muuta.

M_26: „/---/ iga kord sõimas, karjus, nimetas idioodiks mind. Algselt oli üks selline sõnastuse teema /.../, aga enamik oli nii, et kui sa loed ühte lauset eraldi, siis võid tõesti valesti asjadest aru saada, aga kui sa kogu teksti tervikuna, siis hiljem tuli sisse see osa, mis selle lahti seletas kõik ja siis ei saanud sellest valesti aru saada. Etteheide oligi selle ühe lause kohta.“

Selles olukorras nõustus küll toimetuse antud lause veebis ära muutma, kuid siis olid allikal juba järgmised etteheited. Seejuures toodi välja, et ajakirjanik peab aru saama, millal allika või lugeja vahele piir vahele tõmmata ja mitte enam nende soovidele vastu tulla. Vastasel korral hakatakse nõudma juba asju, mida ajakirjanduseetikast tulenedes juba tegema ei peaks, näiteks tsitaatide muutmine või faktidega valetamine.

M_26: „/---/ siis me lõpuks ignoreerisime teda ja ei jaksanud rohkem sellega tegeleda, 16 kõne on minu arvates üsna ahistav kogus telefonikõnesid.“

Mitmed ajakirjanikud tõid välja, et kui tavapäraselt saab rohkem negatiivset tagasisidet konfliktsemate teemade puhul, siis kohe kindlasti võib eraldi välja tuua krimiteemade kajastamise. Näiteks kaks ajakirjanikku leidsid, et selles valdkonnas üritavad allikad tihti rohkem ajakirjanikuga manipuleerida ja fakte väänata ja ümber lükata.

M_26: „/---/ olgugi, et need asjad pärinevad kohtutoimikutest ja lahendustest, nad ei ole kursis, et mul on need tõendid olemas ja ma võibolla ei ole seda ka artiklis niimoodi selgelt välja öelnud, et kus see info täpselt pärit on. Siis nad üritavad hämada, et sellist asja ei ole üldse olnud – valetada lihtsalt.”

Samuti tõi ajakirjanik näite ähvardamisest, kus peale loo kirjutamist võttis allikas ajakirjanikuga ühendust sõnumiga, et ajakirjaniku jutt on lausvale ning taolist asja, nagu toimikus kirjutatakse ja mida ajakirjanik kasutas, ei ole olnud olemas.

M_26: „/---/ Ta isegi ütles, et kas ma pean su, sita, üles otsima, et siuke väike ähvardus oli ka seal mängus, mis on muidugi hirmutav, kui selline retsidivist sind ähvardab /.../. Jätsin ka kogemata meili jalusesse oma telefoninumbri, siis ta helistas mulle, blokeerisin ta numbri ära ja see asi ka vaibus.”

Samuti on allikad ajakirjaniku seisukohalt põhjendamatult ette heitnud, et ajakirjanik on kergesti manipuleeritav. Näiteks ütles seda allikas, kes ise sai loos kannatada. Seetõttu süüdistas allikas aga ajakirjanikku, et ta on „ümber sõrme keeratud“ ja liigselt lasknud teisel osapoolel oma narratiivi rääkida, mida ajakirjanik on siis allika arvates uskuma jäänud. Samuti on tagasisidena süüdistatud ajakirjanikku, et ta ajab taga klikke ja väänab loo motiivi selleks, et koguda vaid rohkem lugejaid.

Samuti tõid mitu ajakirjanikku välja, et tihti peab hommikuti allikale seletama, mida ta just luges ning et seal ei ole tegelikult midagi jubedat, sest allikas tõlgendab oma versiooni. Samuti nenditi, et allikad näevad enda teemasid rohkem ülivõrdes ja on siis imestunud, miks lehes ei ole kasutatud ühe ja teist materjali ära. Allikad arvavad aga tihti, et nende asjadest peaks rääkima rohkem ja just konkreetsete sõnadega ülivõrdes.

Seetõttu leiti, et allikale tulebki tihti selgitada, mis asi on sisuturundus ja mis on ajakirjandus – tihti ei saavutatagi allikaga kokkulepet ja seetõttu tekivadki need inimesed, kes ei taha ajakirjandusega pistmist teha ja arvavad, et ajakirjandus valetab ja moonutab infot.

3.1.4. Haridusele, vanusele ja intelligentsusele rõhumine

Siinse valimi juures tõid pea kõik intervjueeritavad meesajakirjanikud välja, et ajakirjanduses tegutsedes ei mängi nende arvates rolli, kas oled mees- või naisajakirjanik. Ei täheldatud ka, et naistesse või meestesse seetõttu teisiti suhtutaks, kuid toodi nii Palgi (2018) kui ka siinses töös välja, et nn „paks nahk“ ja stressitaluvus sõltub inimesest. Seejuures väiksem taluvus võib olla aga naistel, kes võivad tagasiside kergemini hinge võtta ja stressi kogeda.

Peaasjalikult toodi välja, et kui allikas või lugeja sattub olema agressiivsem ja üritab ajakirjanikule kuidagi vastu hakata, siis rõhutakse tavaliselt ajakirjaniku haridusele ja tema intelligentsusele:

M_43: „Tavaliselt visatakse midagi nina peale, et vabandust, mis haridus teil on? – „Ah soo, seda ma avasingi, te olete rumal.““

Viidati, et haridusele rõhumine võib olla lugejal või allikal kõige lihtsam viis telefonikõne alustada ja millestki kinni haarata, et seejärel noomima hakata.

M_26 tõi välja, et ka vanus võib suurema põhjendamatu tagasiside tingida, sest kui ajakirjanik on noor, mille kuuleb häälest ära või kui allikas näiteks guugeldab ja vaatab, et on ajakirjanikul on poisikese nägu, siis „/.../ mina kui noore ajakirjanikuna tunnen, et ma pakun, mulle tuleb seda tagasisidet ka rohkem kui mõnele kogenud kolleegile. Lootus on, et mina kui kogenematu ajakirjanik, siis äkki olen kergemini mõjutatav /.../“.

M_26: „/---/ See kõlab inimese jutus, nad küsivad näiteks, et kaua sa seal ajakirjanduses näiteks töötanud oled, kui vana sa oled ja sellised küsimused, mis näitavad, et neil ongi eelarvamus juba seetõttu, et ma olen noor ja järelikult ma saan oma tööga kehvemini hakkama – järelikult on neil õigust rohkem minu tööle etteheiteid teha. Kindlasti vanus on ka oluline määramine, noorel ajakirjanikul on kindlasti rohkem kokkupuuteid, kui mõnel mainekal ja kogenud ajakirjanikul.“

Seejuures toodi välja tähelepaneku, et kui räägib endaga sama vanusega inimesega, siis tunneb vastaspool, et ajakirjanik on temaga võrdne suhtluspartner. Sellisel juhul ei ole allikas ka tavaliselt üleolev ja ei julge ajakirjanikuga n-ö „plöksida“, sest noori on kergem noomida ja väljakutsuvalt käituda.

3.1.5. Toimetusesisene tagasiside

Mitu ajakirjanikku tõdes, et Eesti ajakirjandusorganisatsioonides antakse tagasisidet aina vähem ning professionaalse analüüsiga tagasiside andmine hetkel ei kuulu Eesti ajakirjanduskultuuri, mis omakorda kinnitab ka Ivaski (2019) uurimustööd, milles selgus, et ajakirjanike tagasisidestamine on puudulik.

Pea kõik siinsed intervjuueeritavad tõdesid, et lugejate või allikate vaenulikust tagasisidest palju valulikum on see, kui sa tajud ära, et kolleegid sind ei hinda – see on ajakirjanikule aga palju raskem. Seetõttu on ajakirjanikul kõige raskem teadmine see, kui tead, et su kolleegid naeravad su üle. Keegi samas toimetuses, oma enda toimetuse seest.

Samuti kogeti ka kolleegidevahelist negatiivset ja agressiivset tagasisidet. Näiteks sai üks intervjuueeritav konkreetse teema kajastamise eest oma kolleegilt ühe lehekülje pikkuse põhjendamata sõimukirja stiilis „*Kuule sina, väikene mees...*“.

Näiteks M_30 tõdeski, et üldjuhul ei lahku ajakirjandusest inimesed allika või lugejapoolse agressiivse ja negatiivse tagasiside tõttu, vaid hoopis toimetusesisese surve tõttu. Ta märkis, et ajakirjanik võib negatiivse auditooriumi tagasisidega ära harjuda ja selle vastu tuumaks muutuda, kuid kui su oma tsunft ei austa, siis ei ole võimalik jätkata. Samas toodi välja, et tihti ei tajuta üksteise lugupidamatust ning see hakkab toimetusesisest sünergia lõhkuma. Samas ei pruugi ajakirjanik sellele ka vastu panna ja lahkub töölt või koguni ajakirjaniku ametilt.

3.1.6. Tüüpilised allikaid ja kommentaatorid, kes Eesti meesajakirjanikele negatiivset tagasisidet annavad

Ühe aspektina uurisin, millised tüübid iseloomustavad Eesti meesajakirjanike kogetud negatiivset tagasisidet lugejate ja allikate poolt. Intervjuude põhjal saab analüütilise üldistusena

konstrueerida viis peamist tüüpi allikat või lugejat, kes seesugust tagasisidet kipuvad ajakirjanikele andma.

Siinse valimi põhjal joondusid tegelaskujud üsna selgelt välja ning suuri erinevusi allikate või kommentaatorite kirjeldamisel ei leidnud. Esmalt „kriitiline ekspert“, „emotsionaalselt looga seotud inimesed“, „uus digitaalmeedia kasutaja“, „pätid“ ja „emotsionaalselt looga seotud inimesed“, kellel tihti on ka õigus ajakirjanduse peale olla vihane.

a) „Kriitilised ekspert-allikad“

„Kriitilise eksperdi“ tüübi töid välja pea kõik üheksa intervjueeritud meesajakirjanikku, kirjeldades sarnast karakterit, kuid erinevate sõnadega. „Kriitilisele eksperdile“ on oluline, et nende jutt oleks täpne ning seejuures selline nagu nad seda ise edastasid. Nad on loonud endale tihti ettekujutuse sellest, mis asi on ajakirjandus ja kuidas ajakirjandustöö peaks käima. Seetõttu on neil tihti kindlad eeldused sellest, kuidas ajakirjanik peaks käituma ja oma lugu kirjutama. Nad võivad ajakirjanikule helistada ning kutsuda teda korrale või lihtsalt viidata faktivigadele, aga võivad ka olla pettunud, et tsitaadid on tehtud refereeringutes ja öeldut liialt lihtsustatud, mille tõttu on oluline info kaduma läinud.

Neil on selge pilt sellest, kuidas neid kui eksperte võib tsiteerida või refereerida. Tihti kaebavad nad ka meediaorganisatsiooni pressinõukokku, kus nad tavaliselt oma nõutud õigust kätte ei saa, sest ajakirjanik ei ole ajakirjanduseetikat rikkunud. Peamisi probleeme selliste allikaga on, kuidas nende jutt teha mõistetavaks ka lehe lugejale. Siit võib aga aeg-ajalt tulla vigu ja teisiti tõlgendatavust, sõltuvalt väljaandest ja loo kontekstist.

Peaaegu kõik üheksa intervjueeritavat leidsid, et seesuguste negatiivsete põhjendamata tagasiside andjate ühisosa on asjaolul, et kuigi nad arvavad, et teavad, siis tegelikult neil ei ole aimugi, mis asi on ajakirjandus, kuidas see töötab ja mis on ajakirjanduseetika. Näiteks M_26 tõi näite, kuidas allikas oli võtnud enne talle helistamist ajakirjanduseetika koodeksi netist lahti ja püüdnud seda endale kasulikult tõlgendada; siiski professionaalseid oskusi ja teadmisi selle kohta, kuidas ajakirjandust tehakse, neil ei ole.

Lisaks toodi välja, et enamasti on seesuguse tagasiside andjad väga emotsionaalsed inimesed, kelle elus kajastatud lugu midagi „tohutult“ negatiivses tähenduses ütleb ja seetõttu üritavad

nad seda ära hoida. Nad võivad olla ka mingi „sigadusega“ hakkama saanud, kuid tingimata ei pruugi. Sagedasemad ametid, kellelt sellist tagasisidet saab, on harilikult eksperdid nagu arstid, teadlased ja juristid – kindla valdkonna spetsialistid, kes on kriitilised teksti osas ja tahavad, et kõik oleks väga täpne.

b) „Uued digitaalmeedia kasutajad“

Kõige selgemini välja joondunud tüüpi „Uus digitaalmeedia kasutaja“ kirjeldati kui tavapäraselt põhjendamata agressiivse ja negatiivse tagasiside andjat, kui 30–45-aastast ja tavaliselt meesterahvast, kuid ei pruugi.

Neil on harilikult kesk-, kutse- või bakalaureuseharidus ning nad on üldiselt päevauudiste jälgijad. Enamasti elavad maapiirkonnas ja teevad füüsilist tööd. Internetis on nad aktiivsed ja armastavad erinevatel teemadel valjult kaasa rääkida. Kaks intervjuueeritavat töid ka välja, et nad on võrdlemisi uued arvuti ja üleüldse digitaalmeedia kasutajad. Nad tunnevad ennast internetis vabastatuna ja nende arvates peab arvamus olema käre ja kõlav.

M_30: „/.../ ja ainus viis, kuidas seda oskab teha, on sisuliselt ropendades ja seda üle võlli keerates, konstruktiivse tagasiside andmine on selle inimese jaoks raske ning ta ei suuda probleemi sõnastada – ta lihtsalt leiab mingeid metafoore.“

Kasutaja võib ära tunda ka kirjastiilist – puuduvate komakohtade, segaste lausete ja õigekeelsuse puudumisega. Samuti ei suuda ta sõnastada, milles seisneb probleem. Tihti läheb arutelu stiilis suunas, et süüdi on „juudid“, „venelased“ ja „Teine maailmasõda“.

„/---/ Klassikalisem näide on, et Gerd Kanter jäi kolmandaks ja lõpuks on süüdi juudid /.../ ja kuidagi suudetakse ka Teine maailmasõda ja venelased mängu tuua – ükskõik mis teema puhul.“

Samas toodi välja, et sellist tüüpi kommenteerija rikub üleüldist arutelukultuuri ning viib teema oluliselt probleemilt eemale, seda pisendades või tembeldades absurdsuseks. Peale seesuguseid järeldusi on keeruline nn probleemile orienteeritud diskussiooni jätkata.

d) „Pätid“

Siia liigitati allikad, kes on tavaliselt minevikus saanud hakkama mõne kuriteoga ja on seetõttu näiteks kriminaalkorras karistatud või alles ootab enda karistust. Seetõttu on nende kohta toimik. Tihti soovivad nad, et nende kohta avaldatud lugu meediast kaoks. Nad püüavad veenda, et toimikuid nende kohta ei ole olemas või need sisaldavad vale infot.

Nad ei saa aru, et see info ei kao kuhugi. Samuti ähvardavad „pätid“ ajakirjanikke füüsilise vägivallaga, näiteks viitavad sellele, et „kas pean ise kohale tulema?“ Nad võivad ka püüda tõlgendada ajakirjanduseetikat enda kasuks, veendes ajakirjanikku, et ta eksib. Siiski ei ole neil päriselt arusaama, kuidas meedia töötab ja millistel alustel fakte, tsitaate, refereeringuid ja muud kirjutatud infot kajastatakse.

c) Emotsionaalselt looga seotud inimesed

Siia liigitusid need inimesed, kellele läheb kajastatud lugu emotsionaalselt korda või kajastus näitab neid või nende tegutsevat valdkonda kuidagi negatiivse nurga alt. Nad on loo teemast häiritud ja üritavad siis loost saadud kriitikat või hinnangut ümber lükata või parandada. Samuti võivad nn emotsionaalselt looga seotud inimesed kritiseerida, sõimata ja rünnata ajakirjanikku põhjendamata ja seda tihti ka anonüümselt.

Samuti liigitusid siia kategooriasse inimesed, kellele ajakirjandus ongi päriselt liiga teinud ja neil on õigus olla vihased ning kaevada meediaorganisatsioon pressinõukokku või koguni kohtusse. Siiski väga tihti lood pressinõukokku ei jõua, veel vähem kohtusse, sest neil puuduvad piisavalt teadmisi või tugi juhtumiga tegeleda. Ilmselt mängib ka rolli aja ja energia faktor, et enda eest seista ja tuge otsida.

3.2. Negatiivse tagasiside ja allikatepoolse agressiivse käitumise tajutud mõju ajakirjanikele

Pea kõik intervjuueeritavad tõid välja, et ajakirjaniku valulävi sõltub inimesest ja sellest, kui tundliku või „paksu nahaga“ ollakse – „kui kõrge stressitaluvus inimesel on, mis tüüpi ta on,

kas otsib konflikte või tahab inimestele täiega sisse sõita ja vaadata, et mis saab“ (M_30). Igal juhu leiti, et ajakirjaniku stressitaluvus peab olema suur, et seda tööd teha.

Näiteks toodi välja, et kuigi põhjendamata negatiivne tagasiside ei pruugi mõjutada ajakirjaniku tööd pikaajaliselt, võib see siiski ära rikkuda päeva ja kui keegi järjekindlalt sõimab, siis võib tekkida mõtteid, et „kas peaksid iga hinna eest hambad ristis kellegi poksikott olema“, „pea ja käed otsas, siis võib ka muidu töid teha lisaks ajakirjandusele“ (M_45).

Nagu esimeses alapeatükis viitasin, siis nõustuti ka, et nn kriitiline tagasiside võib kommentaariumis olla ka eneseregulatsioonina kasulik: võibolla astutakse kommentaariumides mõne isikliku valusa koha peale või on neil mingis asjas õigus olnud. Siis „kurat hakkad mõtlema, et võibolla tõesti siin kohas keerasin üle“ ja seetõttu hakkab rohkem tähelepanu juhtima, mida ja kuidas kirjutada (M_27).

M_27: “Ma ei tahaks seda küll enesetsensuuriks nimetada kindlasti aga teeb võibolla faktide kontrollimise ja tsitaatide mahakirjutamise ja tõlgendamisel tähelepanelikumaks. Teema valikul ja mõtled läbi. Käib ikka selline enesekriitiline refleksioon läbi, et kas ma olen õigesti teinud asju.”

Ka M_61 toob välja, et peale suuremaid konflikte on peas käinud läbi mõtted, et „kas ma tahan seda tööd teha, kui kaua ma tahan seda tööd teha ja mis mulle meeldib või mis mulle ei meeldi, mis need sellised alternatiivid oleks ja kuidas saaksin olukorda parandada?“.

Samas nentis ajakirjanik, et kuigi ta on küllaltki ekstravertne inimene ja soovib pingeid maandada kohe peale nende tekkimist, siis on ka tema erinevatele negatiivsetele mõtetele jõudnud. Samuti leiti, et peale konflikte võidakse olla edaspidi veel leebem, kui oli varem – seda selleks, et edasisi konflikte aga vältida.

M_61: „Mul on mustad mõtted üsna sageli – et ei saa hakkama, ei suuda olla nii hea nagu minult eeldatakse toimetuses. Või siis on hirm vigu teha ja on tekkinud aeg-ajalt tunne, et kas ma peaksin minema kuhugi turvameheks, kuhugi lihtsama töö peale, kus ei tule mõtelda niisuguste asjade peale, lihtsalt teed oma lihtsat toimingut, tõstad kaste ühest kohast teise.”

Kõik intervjuueeritavad nõustuvad, et „läbipõlemise karikas täitub tilkhaaval”. Seejuures märgiti, et oluline on ka see, et ajakirjandusorganisatsioonid selliseid julgeid lugusid, mis panevad ajakirjanikud rünnaku alla, ikkagi näeksid ja võtaksid ise tunnustada.

Näiteks ajakirjanik M_26 märkis, et ajakirjaniku töö on kohati kui ka liinitöö – avaldad oma loo ära ja teed oma pea sellest teemast täiesti puhtaks. „Kui sul tuleb vana lugu jälle kummitama, pead rääkima, selgitama, kas kõik on korrektne ja kümme korda loo uuest läbi lugema – see võtab ressursi nii palju ära, see tekitab stressi juurde.“ Ta sooviks selliste asjadega võimalikult vähe tegeleda, sest võtab väga palju aega ja röövib kogu aja ja tähelepanu.

Samuti toodi kõnekas näide Eesti Rahvusringhäälingust, kuidas tagasiside mõjutab toimetuse töörütmi. Nimelt on jäetud loo all „teade toimetajale“ ning sellest johtuvalt on tekkinud olukordi, kus selle irratsionaalse tagasiside põhjal, kuhu toimetaja ei ole süvenenud, ütleb ta ajakirjanikule, et paranda see ära. Sel juhul tuleb ajakirjanikul oma loo eest võitlema ja vaidlema, kuigi lugu sai lihtsalt lugejalt põhjendamata irratsionaalset anonüümset tagasisidet.

Samuti toodi välja, et kui ajakirjanik saab aeg-ajalt allikatelt vaikselt vihjeid, „et ma ei taha sinuga rääkida“, mis võib tulla näiteks ajakirjaniku eelnevast negatiivsest kogemusest, siis see väsitab ja sööb nii, et üks hetk tahetakse loobuda.

3.3. Negatiivse tagasiside ja agressiooniga toimetulemise strateegiad

Esmalt joondus intervjuudest välja, et tüüpiline ajakirjanik ei lähe küsima, et „kuulge, mulle mingisugused feministid või šovinistid kirjutavad, et mul oleks vaja hingeabi“ (M_43). Leiti, et kuigi psühholoogist oleks ajakirjaniku ametis kindlasti palju abi, on siiski esmatähtis toetav kollektiiv. Näiteks M_61 ütles, et tunneb vajadust viivitamatult ennast välja elada ja juhtunust teistele rääkida, sest siis hakkab kergem. Ta viitas, et võib sellega kolleegidele küll koormaks olla, aga samas saab kergendust, kui ennast välja elab.

Samas tõdesid mitmed ajakirjanikud, et kolleegid ei saa ega oska tihti toetavad olla, sest ei tea teise lugu ja neil on palju omi asju teha. Meditsiinivaldkonnas on olemas patsientidele ja töötajatele psühholoogid, samuti politseil, kuid ajakirjanikele seda ei ole. Pakuti, et näiteks hingeabi võimalus ei pea ajakirjanikele olema küll pidevalt, st psühholoog ei pea olema

majasisene töötaja, kuid suurel meediagrupil peaks olema mingi partnerlus – kui on vaja tuge, siis on võimalik seda saada. Samas leiti ka, et see ongi päevalehe traagika, et ei olegi aega kellelegi õlale patsutada ning kiire elu- ja töötempo dikteerib ka toimetulekuviisid. Öeldi, näiteks: „Ongi see, et paneme lihtsalt edasi“ (M_45).

Paljudest intervjuudest selgus ka, et oluline toimetuleku viis negatiivsusega on selle üle nalja tegemine koos kolleegidega ning seejuures tagasiside ignoreerimine. Näiteks märgib ka M_45, et omamoodi humoorikas on olukord, kui saadetakse meili peale põhjendamata sõim ja ajakirjanik saadab selle kolleegidele edasi, et üheskoos selle üle arutada ja naerda. Seejuures leiti ka, et „jube lihtne oleks olla koguaeg populaarne – ajakirjaniku valulävi peab olema kõrge“.

M_27 tõi välja, et emotsionaalsel pinnal esmane läbi sõimamine telefonis teeb alguses kõhedaks, aga pärast ratsionaalselt mõeldes hakkab kergem.

M_27: „Võtad olukorra pulkadeks lahti: kas ma tegin õigesti, kas sellest pidi kirjutama – jah pidi – kas ma kajastasin seda objektiivselt, ausalt; võibolla saab mingeid asju paremini teha. Kui see kõik samm sammult ära põhjendada, siis on päris hea. Ei ole põdeda midagi, et edasi panna lihtsalt.“

M_26 nendib, et täiesti kindlasti „sada protsenti“ enesetsensuur nendes olukordades tekib – see võib ka neil olla eesmärk, aga ei usu, et see on neil teadlik tegevus, aga paraku selline töötlemine töötab“.

Nagu aga eelmistes alapeatükkides välja tuli, siis enamik intervjuueeritavad nentisid, et tavaliselt agressiivse lugeja või allikaga ei ole mõtet diskuteerima hakata – diskussioon ainult valab õli tulle, seda enam, et näiteks kommentaariumis ei ole võimalik arutelu pidada, inimesed lihtsalt on väga emotsionaalsed. Üks ajakirjanik märkis, et selle kohta öeldakse „saa üle“ – ära kunagi lasku ise sellele tasemele, kus on negatiivne, agressiivne kommentaator või allikas.

Viimane kumab ka läbi, probleemiga kõige paremini toime tulemiseks ignoreeritakse ja välditakse agressorit. Samas on näiteks ajakirjanik M_45 ka kasutanud võimalust agressiivsele allikale vastata:

M_45: „Ma olin juba väga tige ja kirjutasin, et mõelge ka kaks korda enne, kui oma verbaalselt saasta mõtlemata laiali saadate. Aga rohkem ei vastanud. Ma oleks võinud temaga kümme või 100 meili veel vahetada, aga mis see mulle lõpuks andnud oleks?“

Agressiivsele sõimukirjale vastamist leidis siinse valimi juures veelgi:

M_43: „Ma lahendasin selle hästi lihtsalt. Ta oli ilmselt mulle tund aega mingit sõimuteksti kirjutanud, sest see oli nii pikk. Ma kirjutasin talle hästi lihtsalt: „Ma nüüd tsiteerin seda kirja: „Mine perse, poisu.“ Kõik.“

M_30 ütleb ka, et on näinud, et negatiivne tagasiside võib mõne iseloomuga ajakirjanikule tähendada, et teemat loetakse ja on huvitav – siin on oht, et ajakirjanik võib hoopis läbi negatiivsuse endale tähelepanu otsima hakata. Ta lisab, et seda survet saab siis ainult toimetust maha võtta. Sealjuures rõhutasid pea kõik intervjuueeritud üheksa meesajakirjanikku, et igasuguse konflikti korral peab ajakirjanik olema enda ja teiste vastu väga aus ja ise teistele teada andma ja mitte vähendama, kui mingi n-ö „jama“ on majas – „siis ei tohi ise hakata häämama, et tegelikult ei ole midagi /.../.“

Pea kõik intervjuueeritavad nentisid, et ajakirjaniku ametis on „keskmisest suurem“ oht läbi põleda ning ajakirjanik peaks juba enne ametit valides teadma, et see on väga stressirohke ja pingerikas töö – juba tulevikku kavandades peaks ajakirjanik arvestama sellega, et tuleb olla „kõva“ ja „ei tohi meeleolul langeda lasta“. Seega peaksid ka ajakirjanikud stressile teadvustamisele ja selle vältimisele rohkem tähelepanu suunama, seda eriti toimetuste juhtide poolt, sellest rääkides ja seda teadvustades.

Ühe negatiivse agressiivse allika sõimu alla jäänud ajakirjanik esitas aga küsimuse, et kas ta nüüd uuesti sellest samast loost kirjutaks või sama kõneisikut kasutaks, siis ta mõtleks hoolega:

M_26 „/---/ siis see mõte tekib küll, et kas ma viitsin sellega tegeleda, et kas see on seda väärt, et sa saad jälle sõimata, kas sa võid kindel olla, et sa ei saa sõimata, kas see on seda väärt? Ma olen täiesti kindel, et see enesetsensuur võib tekkida küll, et sa ei vaevu enam lihtsalt selle kõneisikuga tegelema, kelle poolt on selline vaimne töötlemine on tulnud.“

Ta lisab, et ka mõni pressiesindaja võib käituda taoliselt, kes tagantjärele on väga kriitiline ja kipub helistama ja nõudma „totraid“ vabandusi: „/.../ siis sa mõtled ka, et kas ma saan kuidagi ringiga minema, et kas ma pean teda üldse kasutama, kas ma pean selle ametiga ühendust võtma.“

Samuti tuleks soodustada keskkonda, et kui ajakirjanik tunneb juba ohumärke, siis tal oleks sellest lihtne ja turvaline toimetuse juhile teada anda ja sellest rääkida. Leiti, et ka toimetuse juhid võiksid aeg-ajalt ajakirjanikult küsida, et „ega sind keegi ei tülita?“, mis tähendab, et oodatakse toimetusest abi. Ta märkis ka, et tõenäoliselt on päris palju stressirohkeid juhtumeid, mis ei jõuagi kunagi toimetuste juhtideni või teiste ülemusteni.

4. JÄRELDUSED JA DISKUSSIOON

Siinse bakalaureusetöö eesmärk on uurida meesajakirjanike poolt tajutud negatiivse tagasiside ja nende vastu suunatud vaenuliku kommunikatsiooni esinemisvorme ning toimetulekustrateegiaid, mida ajakirjanikud sellistel puhkudel rakendavad. Püstitan kaks peamist uurimisküsimust ja alaküsimused, millele soovin töös vastust leida. Toon välja töö peamised järeldused, vaatlen meetodi kriitikat ja peatüki lõpus teen ettepaneku edasisteks parandusteks ja uuringuteks.

4.1. Järeldused

Toon välja uurimisküsimused ning leian neile peamised järeldused: millise negatiivse tagasiside ja agressiooniga on Eestis meesajakirjanikud oma tööalases elus kokku puutunud, milliseid juhtumeid ja käitumisviise defineerivad meesajakirjanikud ise selgelt negatiivse ja agressiivse tagasisidena ja millisena tajuvad nad negatiivse ja agressiivse tagasiside mõju iseendale ja oma tööle. Samuti vaatlen, millised on Eesti meesajakirjanike poolt kasutatavad lugejate ja allikapoolse negatiivse tagasiside ja agressiooniga toime tulemise strateegiad.

1) Millise negatiivse tagasiside ja agressiooniga on Eestis meesajakirjanikud oma tööalases elus kokku puutunud?

Lähtudes Palgi (2018), Nilssoni ja Örnebringi (2016) ning Posti ja Kepplingeri (2019) uuringust, siis eeldasin juba enne uuringu alustamist, et probleem lugeja- ja allikapoolse vaenulikkusega ajakirjanike suunal eksisteerib. Minu valimi põhjal leidis eeldus ka selgelt kinnitust – kõik üheksa intervjueeritud meesajakirjanikku olid puutunud kokku nii üldiselt negatiivse kui ka agressiivse tagasisidega.

Peamiselt joondus töös välja viit liiki tagasiside vorme ajakirjanike suunal, milles esimest ehk nn negatiivset konstruktiivset pidasid intervjueeritud meesajakirjanikud positiivseks.

1) Konstruktiivne tagasiside, mida olid pea kõik intervjueeritavad kogenud, kuid mida saadi lugejatelt ja allikatelt kõige harvem. Seejuures oli konstruktiivne tagasiside ka nn kriitiline

tagasiside, mis väljendus allikate või lugejate poolt küll negatiivses võtmes, kuid oli esitatud nii, et ajakirjanikul oli sellest midagi õppida – siia kuulus peaaegajalikult faktivigade väljatoomine, millega tavaliselt allikatega suhtlus ka lõppes.

Ajakirjanikud aga rõhutasid, et kuigi konstruktiivne tagasiside ei käi praegu Eesti ajakirjanduskultuuri juurde ja on peaaegu olematu, siis leiti, et nende kui ajakirjanike valulävi on siiski nii kõrge, et võiksid kommentaariume lugedes või allikatelt (ja ka toimetuses) nn negatiivset tagasisidet aktsepteerida siis, kui see on tõepoolest konstruktiivne.

2) Anonüümne ja isikuline negatiivne tagasiside. Selle tagasiside vormi võib peaaegajalikult veel kahte leeri lahti jagada. Esmalt anonüümsusest tingitud põhjendamata „sapi“ ja „laimu“ kommenteerimine uudislugude alla ajakirjaniku nime sildistamine ja sõimamine kui ka ajakirjanike emailidele isiklike anonüümsete kirjade kirjutamine. Samuti kuulus siia anonüümselt ajakirjaniku isiklikule emailile sõimukirjade saatmine kui ka telefonis põhjendamata negatiivse hinnangu andmine.

Teisalt liigitus siia isikuline põhjendamata negatiivse tagasiside andmine, kui anonüümsuse asemel anti oma nime ja näoga vaenulikku tagasisidet. Samuti nii kommenteerides uudislugude alla sildistamine kui ka oma Facebooki seinal nn „mõnitamine“, et ajakirjanikku ei maksa edaspidi uskuda ega rohkem lugeda. Sildistamisena võidi viidata ka näiteks ajakirjaniku „purjus seisakule“ või „hirmu“ ja „paanika“ külvamisele. Samuti esines siinse töö valimis juhtumeid, kus ajakirjanikul tuli näost näkku olukorras taluda enda isiku kritiseerimist kirjutiste taga kaitsta.

Tulemustest on kõnekas aspekt, et peaaegu kõik intervjuueeritud ajakirjanikud tõdesid, et loevad küll sellise pilguga kommentaariumi üle, et ega seal midagi konstruktiivset juhuslikult pole, kuid mingil juhul lugejate ja allikatega kommentaariumis diskussiooni ei asu. Seda eelkõige sel põhjusel, et see valab nn anonüümsetele kriitikutele vaid ainult õli tulle ning mingit kasulikku arutelu seal ajakirjanike hinnangul ei sünni. Mõni ajakirjanik lausa tunnistas, et ta isegi ei tarvitse kommentaariumi vaadata, sest ta teab juba, mis sealt leiab – ainult negatiivsed ja mittekonstruktiivsed kommentaarid. Seda enam, et kui need on ajakirjaniku isiku pihta, siis ei tarvitse ta nende tähelepanu pöörata.

Töös võis ka saada vastuse Daniel Vaariku (Tagel, 2016) väide, et kuigi anonüümne inimeste „trollimine“ kommentaariumides ei mõju igapähele, siis on ka palju neid, kes jätaavad oma arvamuse avaldamata, sest anonüümne tagasiside on neile olnud negatiivne kogemus. Viimane võis ka siinsete ajakirjanikega tõeks osutada, kuna kõik leidsid, et kommentaariums ei tasu

lugejate ja allikatega diskussiooni astuda just seetõttu, et sealt ei kooru midagi konstruktiivset ja head välja.

3) Ähvardamine ja manipuleerimine, milles näiteks kahe ajakirjaniku puhul esines füüsilise vägivallaga ja surmaga ähvardamine. Kuigi minu valimi puhul tõid ajakirjanikud leevenduseks välja, et nad ei võtnud olukorda tõsiselt, nentisid nad siiski, et ähvardused olid vaimselt koormavad ning nn pani toimetuseväliselt „üle õla vaatama“.

Samuti toodi ähvardamise juures välja allikatepoolset ajakirjanike retoorikat, et lugu ei ole oluline või et faktid ei vasta tõel ning teema pole üldse oluline. Samuti esines manitsemist, et tsitaatide refereerimine ei ole täpne ning noomiti selle tõttu, kuidas ajakirjanik peaks oma tööd tegema ning kuidas võib üldse ekspertallika sõnu kasutada; mis on tõene ja mis mitte.

Seejuures esines pea kõikide ajakirjanike puhul põhjendamatut sõimamist ja pressinõukokku või kohtusse kaebamist. Siiski tulemuste seisukohalt on oluline välja tuua, et pea enamike juhtumite puhul siiski pressinõukokku ega kohtusse allikad ega lugejad ei kaeba, sest tõenäoliselt ei ole neil piisavalt teadmisi või ressursse teemaga edasi tegelemiseks.

Selgus, et kuigi negatiivne tagasiside ei sõltu teemast, siis esineb seda siiski rohkem konfliktsemate ja eriti krimilugude puhul. Tihti süüdistati ajakirjanikke selles, et nad on kellegi poolt manipuleeritud ning pole piisavalt intelligentsed, et teemast korrektselt aru saada või et ajakirjanik kogub vaid klikke.

Seejuures nõustusid pea kõik ajakirjanikud, et tavaliselt allikas, kes enda arvates teab täpselt, kuidas ajakirjandus peaks töötama ja kuidas seda tööd peaks tegema, ei saa siiski aru, mis on ajakirjanduseetika ja mis vahe on ajakirjandusel ja sisuturundusel; seda peab tihti hommikuti allikatele põhjendama, kui lugu on ilmunud.

4) Allikate rõhumine ajakirjanike haridusele, vanusele ja intelligentsusele.

Peamiselt selgus, et kui allikas või lugeja on agressiivsem, siis üks esmaseid retoorikaid on ajakirjaniku noorele vanusele rõhumine, hariduse puudulikkusele või sellele, et ajakirjanik ei saa käsitletavast teemast üldsegi midagi aru. Siinses valimis tõid nooremad ajakirjanikud välja, et nn „poisikese“ on juba ajakirjaniku häälest ära tunda. Nenditi, et noore ajakirjanikuna tuntakse end, et peab vanemale allikale end justkui tõestama, et on oma töö vääriline.

Samas vanemad intervjueeritud ajakirjanikud tõid välja, et kui on allikaga sarnases vanuses või veelgi vanem, siis tunneb end allikaga justkui võrdse partneriga ning seetõttu võib esineda ka vähem nn „plöksimist“, mida noore ajakirjanikuna võib aga rohkem esineda.

5) Toimetusesisene tagasiside, mida peaausjalikult intervjueeritud ajakirjanike sõnul Eesti ajakirjanduskultuuris ei eksisteerigi. Seejuures tõid pea kõik ajakirjanikud välja, et auditooriumipoolse tagasiside kõrval on kõige olulisem faktor see, mida toimetuse sees teised ajakirjanikud sinust arvavad ja teavad. Toimetus on enda sees väga aus ning kui ajakirjanik teeb head tööd, siis seda märkavad ka teised ajakirjanikud sõltumata sellest, kas ta saab väljast palju või vähe negatiivset tagasisidet.

Kui aga negatiivset tagasisidet on auditooriumilt küllaltki palju ning ka ajakirjaniku enda kompetents on toimetuse siseselt küsimärgi all, siis viib olukord tõenäoliselt kiire läbipõlemine või ajakirjaniku karjääri lõpetamiseni. Samuti toodi välja, et peamiselt lahkuvadki inimesed töölt mitte välise tagasiside tõttu, vaid toimetusesisese surve tõttu, olgu see siis ebapädev töökorraldus või ebasobiv tööritiin ja -rütin.

a) Milliseid juhtumeid ja käitumisviise defineerivad meesajakirjanikud ise selgelt negatiivse ja agressiivse tagasisidena?

Teoreetilises töö osas öeldud, siis oli selle töö puhul eraldi negatiivse ja agressiivse tagasiside defineerimine küllaltki keerukas. Kasutasin Nilssoni ja Örnebringsi (2016) käsitlust, kui igasuguse ründava või ähvardava käitumisena, kus ajakirjanik tunneb ebamugavust, pinget või tugevat stressi.

Nagu ka tulemuste peatükist näha ja nagu ka Grete Palgi (2018) ja Katrin Lamesoo (2017) tööst selgus, siis negatiivse ja agressiivse mõiste kui ka üldiselt ründamine, kiusamine, ahistamine jm kogemused on omavahel põiminud. Seetõttu oli andmete kogumisel eelkõige oluline, et ka meesajakirjanikud ise oma kogemusi defineeriks.

Töös selgus, et negatiivseid kogemusi on palju erinevaid ning varieerusid ajakirjanike erinevate negatiivsete nimedega nimetamisest kommentaariumis, telefonis või näost näkku juhtumite puhul ja ähvardusteni füüsilise vägivallaga. Olenevalt pahatahtliku tagasiside sisust oli tulemustes kritiseerivad kommentaarid vaid kõige leebemaks, aga mõnel juhul ka võikamaks

vaenulikkuse vormiks. Kinnitust leidis Rootsi uurijate (Örnebrings ja Nilsson, 2016: 885) väide, et enim levinud kritiseerimise viis oli ajakirjaniku kompetentsi, hariduse ja intelligentsuse kahtluse alla seadmine, mida olid kogenud peaaegu kõik siinses töös intervjuueeritud ajakirjanikud.

Samuti uurisin ühe aspektina, millised tüübid iseloomustavad Eesti meesajakirjanike kogetud negatiivset tagasisidet lugejate ja allikate poolt. Intervjuude põhjal saab analüütilise üldistusena konstrueerida viis peamist tüüpi allikat või lugejat, kes seesugust tagasisidet kipuvad ajakirjanikele andma. Peegeldan järgnevalt leitud tüübid veel tulemuste peatükist välja.

1) „Kriitiline ekspert-allikas“, kellele on äärmiselt oluline see, kuidas nende sõnad on tsiteeritud või refereeritud või muul moel kirja pandud. Nad on loonud endale näiliku ettekujutuse sellest, mis moodi ajakirjandus peab toimima ja kuidas ajakirjanik oma tööd peab tegema; millised õigused on allikal endal. „Kriitilised eksperdid“ tihti kutsusid ajakirjanikku korrale ja manitsesid faktide „valel“ tõlgendamisel.

Samuti kaebavad nad aeg-ajalt meediaväljaande pressinõukokku või ähvardavad kohtuga. Selliste ekspertide hulka kuuluvad näiteks juristid, kohtunikud, arstid, teadlased ja muud valdkonna spetsialistid, kuid neid ühendab ühisosa, et siiski ei mõista nad ajakirjanduse tööd täielikult ning tõlgendavad ka ajakirjanduseetika koodeksit vastavalt enda vajadustele ja nägemustele ning samuti võivad üritada enda „sigadusi“ varjata või nende kajastamist ära hoida.

2) „Uued digitaalmeedia kasutajad“, kes on umbes 30–45-aastased maapiirkonnas elavad füüsilist tööd tegevad meesterahvad, kes tunnevad end internetis nn vabastatuna. Nad arvavad, et arvamus peab olem „kõva“ ja „käre“, kuid ei suuda tihti sõnastada, milles päriselt probleem seisneb. Tihti on lõpuks süüdi „juudid“, „Teine maailmasõda“ või venelased. Samuti toodi välja, et seesugune tagasiside andja võib olla ka kommentaariumides arutelukultuuri tapja.

3) „Pätid“, kes on tavapäraselt kriminaalse ajalooga ning üritavad oma kuritegusid ja toimikut ajakirjaniku eest varjata. Tihti võetakse selleks kasutusele ähvardamine füüsilise vägivallaga ja nn korra kätte näitamisega. Nad püüavad ajakirjanikku veenda, et toimikud ei räägi tõtt ning samuti tõlgendavad ajakirjanduseetikat ja meedia toimimise põhimõtteid iseenda kasuks, püüdes dikteerida ajakirjanikule, millest ja kuidas kirjutada.

4) „Emotsionaalselt looga seotud inimesed“, kellele läheb kajastatav teema korda, leides, et see kahjustab nende või nende tegutseva valdkonna mainet. Seetõttu tuleb nn vastu hakata teemat või ajakirjanikku kritiseerida. Viimast tehakse nii isikuliselt kui ka anonüümselt. Siia kuuluvad ka inimesed, kellel ongi põhjendatud õigus olla ajakirjanduse peale vihane, sest meedia on näiteks sõitnud üle nende õigustest või nende eraelu riivanud. Enamasti ei ole aga neil inimestel piisavalt teadmisi või jõudu asja pressinõukokku või kohtusse viia ning teema jääb sinna paika.

b) Millisena tajuvad nad negatiivse ja agressiivse tagasiside mõju iseendale ja oma tööle?

Esmalt on oluline tulemustest välja peegeldada asjaolu, et pea kõik ajakirjanikud tunnistasid, et ajakirjaniku valulävi sõltub küll inimesest ja sellest, kui tundlikud ollakse, siis kindlasti peab ajakirjanduses töötades olema „paksu nahaga“ ja juba tööle asudes arvestama vaenuliku kriitika ja stressirohke tööiseloomuga.

Sealjuures leidis kinnitust teooria peatükis välja toodu, et mistahes negatiivne või vaenulik tagasiside läheb ajakirjanikule igati korda – see võib kajastuda tema edasises töös, ajakirjanik võib muutuda ettevaatlikumaks ning seejuures end mingil määral tsenseerida, et edaspidi seesuguseid kogetud negatiivseid kokkupuuteid allikate või kommentaatoritega vältida (Nilssoni ja Örnebringi, 2016).

See, kuidas ajakirjanike hinnangul neile suunatud negatiivne ja agressiivne tagasiside neid mõjutab, oli võrdlemisi sarnane. Pea kõik töid välja, et nad on nn „paksu nahaga“ ja nende suunaline negatiivne tagasiside neid siiski ei morjenda, kuid seejuures tunnistasid enamik, et on tundnud emotsionaalset stressi, pinget ja koguni kaalunud teisi ameteid, kus tööstress ei ole nii suur ning vastutus väiksem. Samuti, et kuigi vägivallaga ähvardamist ei võeta tõsiselt, siis ka leebem vägivallaga ähvardamine võib panna siiski toimetusest väljaspool nn üle õla vaatama.

Ka minu valimi puhul leidis osaliselt kinnitust Nilssoni ja Örnebringi (2016: 881) leitu, et füüsiline vägivald ja teised hirmutamise ning ahistamise vormid võetakse auditooriumi poolt kasutusele eelkõige ajakirjanike või meediaväljaannete vaigistamiseks. Näiteks püüti ka siinse

valimi puhul loo ilmumist vältida või siis mõjutada ajakirjanikku, et see loo veebist eemaldaks või loo kirjutamata jätaks. Näiteks veendi ajakirjanikku, et n-ö kasutatud kohtutoimikud põhinevad valeinfole ning seesugust asja pole kunagi olnud või veendi, et teema ei ole üldsegi oluline ning ajakirjanik ei mõista, mis on tegelikult oluline.

Samuti joondus välja, et negatiivne kriitiline tagasiside teeb ettevaatlikuks ning paneb kriitiliselt mõtlema, kas või kuidas antud teemat järgmine kord avada. Seega tekib vaenuliku tagasiside tulemusel teatud määral enesetsensuur ning võib tekkida olukord, kus ajakirjanik püüab sarnast negatiivset kogemust vältida või sellest näiteks teisi allikaid või teemanurki käsitledes mööda pääseda.

2) Millised on Eesti meesajakirjanike poolt kasutatavad lugejate ja allikapoolse negatiivse tagasiside ja agressiooniga toime tulemise strateegiad?

Nagu tulemustes selgus, oli siinsele valimile põhjendamatu negatiivne ja agressiivne tagasiside ajakirjanike endi väitel paratamatus ja isegi normaalsus, mis käib ajakirjandustööga kaasas. Rõhutati, et „paks nahk“ tekib töö käigus ning ründav suhtumine on paratamatus, millega tuleb harjuda. Seejuures toodi välja, kuigi meediamajadel võiks olla maja lähedane psühholoog, kelle poole vajadusel tööpingetega pöörduda, keegi ise praegu kelleltki abi siiski küsima aga ei lähe.

Ajakirjanikud, keda intervjuueerisin, nõustusid üksmeelselt, et ründavad kommentaarid kas ei mõjuta neid pika tööstaaži tõttu või siis tehakse kolleegidega teema üle nalja ja saadakse toimetusesisese huumori abil juhtunust üle. Negatiivsetelt ja agressiivsetelt kommentaaridelt võeti ajakirjanike väitel huumori ja naljatlemisega negatiivne mõju maha. Vastuoluliselt toodi ka näiteid, kus vaenulik tagasiside on neid emotsionaalselt mõjutanud ning kaalutud on isegi töölt lahkumist. Siiski minu valimis keegi töölt ei lahkunud, kuid nõustuti, et halvustav ja vaenulik tagasiside võib enesetsensuuri tekitada küll.

Seega selgus, et agressiivsuse ja põhjendamatu negatiivse tagasiside mõju vähendamine või selle probleemi pisendamine või selle normaalsuseks pidamine, on valdkonnas levinud. Samuti öeldi, et kuigi kolleegidest on abi, siis nõustuti ka, et teised ajakirjanikud tihti ei saa kuidagi aidata, sest neil on omal suur töökoormus ning teised ei tea teiste lugude detaile ning olulisi faktoreid. Seetõttu dikteerib kiire elu- ja töötempo negatiivse tagasisidega toimetulekuviisid.

Minu valimis oli ka juhtumeid, kus ajakirjanik allikale, lugejale või kolleegi negatiivsusele ka vastas. Siiski ei viinud ükski kirjavahetus kaugele, sest ajakirjanike sõnul oleks see olnud lõpmata jada „õli tulle valades“. Seetõttu tõdeti, et irratsionaalsete seisukohtadega ei ole mõttet diskussiooni laskuda.

Sealjuures toodi ka välja, et n-ö eraldi tugimehhanismi negatiivsusega tegelemiseks toimetustesse ei ole vaja, kuid oleks tarvis tuua toimetajate, juhtide ja loomulikult ajakirjanikele endi tähelepanu sellele, et niisuguseid juhtumid on nn igapäevased ning olukorraga tuleb aktiivselt tegeleda mitte aga neid pelgalt ignoreerida. Joondus välja, et ajakirjanike arvates on oluline luua keskkond, kus üksteisega avatult rääkimine ja kogemuste vahetamine on vaba ja vahetu tegevus. See hoiaks ära selle, et keegi jääb juhtunuga üksi. Samuti leiti, et vahel võib ka toimetaja koputada ajakirjanikule õlale ja küsida, egas keegi sind ei tülitä.

Seega kokkuvõttes leiti, et negatiivne ja vaenulik tagasiside ei puuduta meesajakirjanikke nende pika tööstaazi või nende „paksu naha“ tõttu. Teisest küljest nõustusid samad ajakirjanikud, et vaimen stress ja nn toot loobumise mõtted on peast läbi käinud mitmeid kordi ning tugev järjepidev auditooriumipoolne surve võib ka tervisele mõjuda.

4.2. Diskussioon

Toon järgnevalt välja kolm peamist aspekti, mille üle diskussioonis arutleda: 1) negatiivse ja agressiivse tagasiside pisendamine ja sellega tegelemine; 2) negatiivse ja agressiivse tagasisidega toimetuleku strateegiad ja 3) professionaalse tagasiside puudus.

4.2.1. Negatiivse ja agressiivse tagasiside pisendamine ja sellega tegelemine

Nagu järeldustes välja tõin, siis eeldasin juba enne töö alustamist, et probleem negatiivsete allikate ja lugejatega eksisteerib. Oluline on välja tuua, et kuigi intervjuu algul esmaste üldisemate küsimustega väitsid enamik meesajakirjanikke, et negatiivset ja agressiivset tagasisidet küll eksisteerib, siis see ei ole nende karjääris aga mingil moel rolli mänginud – vaenulikkus ei mõjuta neid nende „paksu naha“ tõttu ja pealegi ei võetagi nn „trollijaid“ tõsiselt.

Kusjuures huvitav on ka märkida, et paljud ajakirjanikud tõid enamasti intervjuu algul ka välja, et nad on küllaltki valed inimesed, kellega intervjuud teha, sest nad ei ole auditooriumipoolse vaenulikkuse ohvriks langenud. Siiski kuulamispõhiselt täpsemate küsimusteni jõudes selgus, et negatiivne tagasiside on ajakirjanike töös siiski rolli mänginud küll.

Samuti on paslik uuesti rõhutada, et kuigi plaanisin algselt läheneda oma töös Greete Palgile (2018) sarnaste uurimisküsimustega ning teha sarnases raamistikus võrdlusuuringu meeste valimiga, selguski eelnevalt väljatoodule, et naised ja mehed nii defineerivad kui ka kogevad vaenulikkust auditooriumi- ja allikatepoolset tagasisidet niivõrd erinevalt, et poleks olnud võimalik sarnase lähenemisega jätkata. Võib ka diskuteerida, kas erinevus võib olla samuti tingitud meeste ja naistele ühiskonna poolt omistatud stereotüüpsete soorollidega.

Niisiis viitasin teooria peatükis ka soouurijale Sally Robinsonile (2000: 128–129), kes diskuteeris ühiskonnas avalduva domineeriva hegemoonilise maskuliinsuse üle. Ta tõi välja, et ühiskonnas on jõukohal arusaam, et kui naissool on ühiskonnas tavapärane ja aktsepteeritud oma emotsioone väljendada, siis sellele vastukaaluks on laialt levinud arusaam, et meeste puhul see aktsepteeritud ei ole (Robinson, 2000: 128–129). Autor leidis, et viimane võib põhineda ühiskonnas domineerival arusaamal, et mehed on kui juhid, kes saavad ise hakkama ja neil ei ole lubatud enda emotsioone välja näidata, seejuures näiteks nutmine on nõrkuse märk (Robinson, 2000: 128–129).

Minu töö tulemuste kontekstis võib see tähendada aga seda, et negatiivsete ja agressiivsete allikate ja kommentaaride vältimine ning nn „paksu naha“ kasvatamine on meesajakirjanike puhul ootuspärane ning ka kogemustes ja toimetulekustrateegiates negatiivsete kommentaaride kontekstis peegelduvad need stereotüüpsed väärtused nagu näiteks selgelt tulemusele orienteeritud, tasakaalukas ja iseteadlik olemine ning interpersoonalsetes suhetes domineerimine (Cinone ja Ruble, 1987, viidatud Kimmel, 1987: 26 kaudu). Seejuures on aga emotsioonid nn nõrkuse märk, mida välja ei näidata (*ibid.*).

Samuti pidas paika teorias toodud väide (Posti ja Kepplinger, 2019), et naised ei pruugi saada ajakirjandustööle rohkem negatiivset tagasisidet tulenevalt oma soost, vaid mehed ja naised on küllaltki erineva suhtumisega ning tõlgendavad ja tajuvad auditooriumipoolset tagasisidet teistsuguselt. Soostereotüüpe võib mõnel määral kinnitada ka asjaolu, et negatiivse ja agressiivsuse juhtumite juures abi küsimise üle tehti ka irooniliselt nalja, milles väljendus, et

nn tüüpiline ajakirjanik „feministide“ või „šovinistide“ peale „hingeabi“ küsima ei lähe. Viimane võib näidata, et ajakirjaniku jaoks oli nn abi küsimine ka nõrkuse märk – ei saada oma tööga hakkama ning emotsioonide välja näitamine (Robinson, 2000).

Seega võib oletada ka, et meeste ja naiste erinev suhtumine auditooriumi vaenulikku tagasisidesse on seotud meeste või naiste soorollist, mitte aga ametialasest erinevusest – mida ajakirjanikud ise tunnevad, et ühiskond neilt ootab ning kuidas peaksid näiteks enda poole suunatud vaenuliku tagasisidega tegelema ja hakkama saama.

Nagu öeldud, siis selgus, et agressiivsuse ja põhjendamatu negatiivse tagasiside pisendamine või selle normaalsuseks pidamine, on valdkonnas levinud. On siiski oht, et seesugune arusaam võib aga kanduda ka edasi mujale inimeste ellu. Kuigi „paks nahk“ on ajakirjanike väitel võtmesõna ahistajate ja agressiivsete allikatega tegelemiseks, võib stress kuhjuda, kuni ajakirjanik töö maha paneb, depressiooni küüsi langeb või hoopis alkoholist abi otsib (Ivask, 2017). Ka Robinson (2000: 133–134) tõi välja, et kui meeste emotsionaalne „tõkestus“ on liiga suur, võib see viia riskikäitumiseni, nagu näiteks liigse alkoholi tarbimiseni, ohtlikul moel autoga sõitmiseni või näiteks ootamatu vägivaldse teoni teiste suhtes.

Seesugune probleemi käsitlemine ja ignoreerimine pole ainulaadne teisteski valdkondades, seega tuleks ajakirjanikele suunatud negatiivsest kommunikatsioonist avalikult rääkida, et osutada tähelepanu käitumisele, mida keegi loomulikult taluma ei peaks – kui probleemiga tegeleda vaid endale pidevalt kinnitades, et see on normaalsus, võib agressiivne lubamatu käitumine internetist edasi kolida ka *offline*-sfääri (Palgi, 2018).

4.2.2. Negatiivse ja agressiivse tagasisidega toimetuleku strateegiad

Tõin teooria peatükis välja Posti ja Kepplingeri (2019: 4) järgi välja kolm peamist viisi, kuidas ajakirjanikud vaenuliku tagasisidega võivad tegeleda. Minu valimi põhjal selgus, et kõik kolm toimetuleku viisi leidsid ka aset. Kõige enam esines aga probleemile fookustunud toimetuleku strateegiat (Post ja Kepplinger, 2019: 4), kus püüti vaenulikkusest tingitud stressorit vältida ja sellele vastu hakata. Näiteks püüti vastata, milles probleem seisneb ja miks nii käituti, äärmisel juhul ka vastati lakooniliselt ning sõimati nn vastu. Siiski nõustuti, et diskussiooni agressoriga laskuda ei tasu.

Samuti esines emotsioonipõhist (Post ja Kepplinger, 2019: 4), kus ajakirjanik püüdis läheneda juhtumile konstruktiivselt. Siiski on oluline märkida, et konstruktiivne lähenemine oli alles juhtumi analüüsis, kus ajakirjanik püüdis teadvustada, kas agressiivsel või negatiivsel allikal on õigus. Kaaluti, kas oldi objektiivne, mis olid peamised vead ning mida oleks võinud paremini.

Minu valimis selgus, et sellise konstruktiivse läbianalüüsimisega jõuti järeldusele, et siiski midagi hullu ei ole ning allikat võib nn ignoreerida. Konstruktiivse lähenemisena esines ka seda, kui ajakirjanik oli sunnitud peale loo ilmumist või loo kirjutamise protsessi ajal allikale selgitama, milles ajakirjaniku töö seisneb ning miks ta teeb üht või teist. Siiski oli ka olukordi, kus nn „kriitilise eksperdi“ rollis allikas ei saanudki ajakirjaniku tööst aru ning püüdis ajakirjanikule endale dikteerida, kuidas töö peaks käima.

Kõige sagedamini esines aga juhtumeid, kus ajakirjanikud ignoreerisid ning vältisid tagasisidega tegelemist. Siia liigitus näiteks kommentaaridele või allikatele mitte vastamises ja ignoreerimine, mida siinsed intervjuueeritavad kõige enam kasutasid. Toime aitas tulla kolleegidega tagasiside üle nalja viskamine ning oluline oli nn mentaliteet, et „paneme edasi“. Joondus aga välja, et peamiselt dikteeris kiire toimetuse rütm toimetuleku viisi.

Andmetest paistab, et seesuguste olukordade vältimine on aina kiireneval infoajastul võimatu ning ajakirjanikud peavadki arvestama juba enne tööd alustades, et stressirohkeid olukordi võib ette tulla. Kuigi ajakirjanikud arvasid, et neil on „paks nahk“ ning negatiivsus neid ei mõjuta, siis olukordi lahti analüüsides selgus, et juhtumid võivad olla küllaltki stressirohked. Seega võib oletada, et esineb nn väljakujunenud arusaam, et ajakirjaniku amet ongi raske ning seejuures peab negatiivsust taluma.

Kuigi negatiivseid olukordi on võimatu vältida, siis peaks aga negatiivsusega hoopis intensiivsemalt tegelema. Ajakirjanikud pakkusid küll, et nn toimetuse lähedal (mitte tingimata toimetuse sees) võiks suurematel meediamajadel mingi tugimehhanism olla. Samas oli veel olulisem, et juhid ja ajakirjanikud ise hakkaksid rohkem teadvustama seesuguste juhtumite negatiivset mõju ajakirjanike vaimsele tervisele. Seega peaks juba ajakirjanikutöö sisse olema kodeeritud nn juhend, kuidas mingite tüüpide allikate ja tagasiside andjatega tegeleda.

Andmetest selgub ka, et hetkel Eesti ajakirjanduskultuuris seesugune tugimehhanism puudub ning olukordades räägitakse vähe.

Kõnekas oli tulemus, et peale negatiivse kogemuse mõne allikaga, võidakse edaspidi isikut või teemat vältida. Seejuures tõdeti, et Eestis on küllalt väike selleks, et mingis valdkonnas inimesi välja jättes ei pruugigi mõnel juhul olla rohkem kõneisikuid, kui see üks negatiivne, kellega on halvad kogemused. Seega võib olla ajakirjanikul ka võimatu agressoreid vältida ning nendega tegelemine kuulub ajakirjandustöö juurde.

Seetõttu võib ka pidada siinse töö tulemusi Eesti ajakirjandustöö valguses äärmiselt oluliseks, seda enam, et siinse töö valim hõlmab erineva vanuse, kogemuse ja eri meediaväljaannete ajakirjanikke.

4.2.3. Professionaalse tagasiside puudus

Kuigi uurisin enda töös peamiselt ajakirjandusorganisatsiooni välist tagasisidet ajakirjaniku suhtes, siis kaldusin intervjuu käigus paratamatult ka ajakirjandustoimetuste tööprotsessi sisse. Minu valimi põhjal joondus selgelt välja, et ajakirjanikele on esmatähtis see, mida tema loost arvavad kolleegid ja toimetajad, teisejärguline on aga allikate ja lugejate tagasiside.

Samuti peab paika tulemustes teoorias välja toodu, et tagasiside on ajakirjanikule kõige olulisem efektiivsuskriteerium ning seejuures just enam tagasisidet vajab just alustav ajakirjanik, mis kinnitas ka Signe Ivaski doktoritöö (Ivask, 2019) tulemusi.

Tagasiside olulisust võib välja lugeda ka tulemusest, et näiteks üks intervjuueeritav ütles, et ta ei pea pelgalt meediaväljaandes töötavat reporterit ajakirjanikuks, vaid lihtsalt meedias töötavat inimest. Seejuures ei pidanud ta veel noore vanuse tõttu iseennast ajakirjanikuks ning väitis, et kui ajakirjanik tahta olla, siis tuleb see tiitel endale välja teenida. Kokkuvõttes, kuidas aga siis ajakirjaniku tiitel endale välja teenitakse – tõenäoliselt on selle võtmetegur tagasiside ja seejuures mitte ainult auditooriumipoolne, vaid ka toimetusesisene professionaalne tagasiside. See kinnitab veelgi asjaolu, et ajakirjanikule on tagasiside olulisemaks teguriks karjääriredelil liikumiseks.

Tagasisidestamise juures toodi veel olulise märkusena välja, et tagasisidet tuleb toimetustes harilikult siis, kui midagi on halvasti. Kui tagasisidet ei ole, siis järelikult oled teinud head tööd. Samuti võivad töö tulemused kinnitada Ivaski (2019) leitud, et üha enam hakkavad nii nooremad kui ka vanaemad ajakirjanikud ilma jääma tagasisidest ning dialoogilisest suhtlusest. See võib omakorda tekitada ajakirjanikele tunnet, et nad on oma probleemidega üksinda (*ibid.*). Selle kohta puudub aga toimetajate ja juhtide hinnang, mis võiks ka olla üks teema, mida edaspidi lähemalt edaspidi uurida.

4.3. Meetodi kriitika ja edasised uuringud

Oma töös lähtun esialgu Greete Palgi bakalaureusetöös „ahistava käitumise“ definitsioonist (Palgi, 2018), mis omakorda lähtus Nilsson ja Örnebringi (2016) definitsioonist, kus igasugune ründav, ähvardav või agressiivne käitumine, kus rünnatu meesajakirjanik tunneb ebamugavust, pinget või stressi.

Ka Palgi (2018) toob oma töös välja (Lamesoo, 2017: 38), et Eesti kontekstis on ahistamisest rääkides oluline meele pidada, et inimesed ei defineeri sageli ahistamist ahistamisena (tõenäoliselt sama ka üldisemalt agressiooniga), kogemusi pisendatakse ja tõlgendatakse millegi muuna.

Seega tasuks märkida asjaolu, et intervjuukava koostamisel lähtusin Lamesoo (2017) kriitikast mitte kasutada teatud defineeritud sõnu, mis võivad nn soostereotüüpe võimendada. Näiteks meesajakirjanikega rääkimisel tasuks vältida sõnu „agressiivne“ või „ahistama“, sest esialgsel eeldusel välistaksid hinnangulised sõnad intervjuueeritava ausa vastuse, kuna sõnad suunavad või tekitavad vastuse suhtes eelarvamuse. Samuti võib eeldada, et sõnal „ahistama“ võib olla teatud seksuaalse alatooniga konnotatsioon.

Samuti lähtusin eeldusest, et intervjuueeritavad ei pruugi tunnista hirmu, kartust, mittehakkamasaamist jm negatiivse varjundiga tunnet. Seega sõnastasin intervjuukavas küsimused avatult ja jätsin vastajale võimaluse ise defineerida kogetud negatiivseid kommunikatsioonivorme allikate ja kommentaatoritega.

Seetõttu üldistasin nii negatiivse kui vaenuliku tagasiside, agressiivsuse, kiusamise, ahistamise või mõne muu juhtumi negatiivse tagasiside alla ning liigitasin negatiivse tagasiside vorme lähtuvalt intervjuueeritavate kogemustest ja nende endi tõlgendustest.

Kuigi kvalitatiivne sisuanalüüs võib olla tundlik ja täpne, siis selle kriitikaks võib pidada asjaolu, et uurijal on võimalik tähelepanu pöörata ka harva esinevatele või unikaalsetele nähtustele tekstis (Kalmus, Masso, Linno, 2015). Samuti ei võimalda minu valitud meetod erinevate ajakirjanike kogemusi täpsel alusel võrrelda. Ühtlasi võib üheksa intervjuueeritavat tingida liigse üldistatavuse. Samuti peamiseks puuduseks võib pidada seda, et kvalitatiivne sisuanalüüs loob uurijale võimaluse valikulise tõendusmaterjali kogumiseks, mis toimub sageli mitteteadlikult, uurijale meelepäraste hüpoteeside kinnitamiseks, ning kunagi ei saa olla kindel, et seda pole juhtunud (Kalmus, Masso, Linno, 2015).

Siiski leidsin, et kvalitatiivne sisuanalüüs on siinse töö puhul mõistlik meetod, sest inimeste kogemusi ei saa teisiti koguda ja analüüsida. Kuna iga intervjuueeritava kogemus on ka niivõrd erinev, siis ei olnud mõistlik läheneda standardiseeritud intervjuu või küsitlusega. Siinse töö puhul oli ka mõistlik kasutada poolstruktureeritud intervjuud, et kohandada intervjuukava vastavalt intervjuueeritavale.

Üheks peamiseks töö kriitikaks võib veel tuua minu kui töö autori algelisi intervjuueerimisoskusi. Olen küll lühiajaliselt ajakirjanduses töötanud, kuid ilmselt mitte nii kaua, et oleksin osanud küsida ajakirjanike käest kohe õigeid täpsustavaid küsimusi, mis oleks rääkijad paremini suunanud vastavalt minu uurimisküsimustele. Seetõttu võisin aeg-ajalt intervjuusid tehes põhifookusest kõrvale kalduda ja minna hoopis intervjuueeritavate üleüldisele arusaamadele ajakirjandustööst, tööstressile kui ka ajakirjanike konkreetsete juhtude laiemale taustale. Ühest küljest võis seetõttu intervjuude käigus fookus laiali hajuda, kuid teisest küljest sain palju taustainfot, millest vajalikud vastused ka analüüsis välja noppida.

Intervjuueerimisoskuste kõrval on kvalitatiivse uurimuse juures oluline ka andmetriangulatsioon ja uurijatrinagulatsioon (Creswell, 2003: 196–197, viidatud Laherand, 2010 kaudu). Ilmselt oluline on nentida uurijatringulatsiooni puudumist, mis tähendab, et siinse töö puhul intervjuueerisin kõiki meesajakirjanikke mina kui töö autor. Ühe uuringu läbiviija tõttu võib aga intervjuu käigus esineda vigu rohkem, mis tuleneb intervjuueerijast.

Samuti on oluline välja tuua, et jätsin töös ajakirjanikud anonüümseks. Seetõttu on tulemused küllaltki üldised ning jäävad rääkimata paljud lood, kuna võisid vastasel korral muutuda rääkides väga detailseks. Isiku kaitsmiseks tuli üht teist välja jätta. Kuigi mõned intervjuueeritavad olid valmis ka avalikult rääkima, siis oli ka intervjuueeritavaid, kes soovisid

kinnitust, et intervjuu on anonüümne, et rääkida asjadest ausalt. Seetõttu on ka siinses töös anonüümsus väga oluline, et kuulda lugudest, millest avalikult ehk ei soovita rääkida.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärk oli uurida meesajakirjanike poolt tajutud negatiivse tagasiside ja nende vastu suunatud vaenuliku kommunikatsiooni esinemisvorme, kuidas need mõjutavad ajakirjaniku tööd ning millised on meesajakirjanike toimetulekustrateegiaid ja mida nad sellistel puhkudel rakendavad. Samuti uurisin, millisena kirjeldavad meesajakirjanikud negatiivsete ja vaenulike tagasiside andjatest allikaid ja lugejaid.

Kasutasin töös kvalitatiivset meetodit, viies esialgu läbi üheksa poolstruktureeritud intervjuud meesajakirjanikega. Hiljem analüüsisin neid kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodil, mis võimaldas jätta alles võimalikult täpselt ajakirjanike endi öeldud sõnad ja kirjeldused nende kogemustest.

Töö üheksa intervjuueritud meesajakirjanikega valimi põhjal selgus, et kuigi enim negatiivset tagasisidet saavad ajakirjanikud konfliktsemate lugude puhul, siis lugejate ja allikate vaenulik tagasiside ei sõltu loo teemast. Selgus, et agressiivsuse ja põhjendamatu negatiivse tagasiside saamine lugejatelt allikatelt on meesajakirjanike hinnangul tavapärane praktika, millega peab harjuma ja teadvustama juba enne tööle asumist.

Seega oli agressiivne ja põhjendamatu negatiivne tagasiside ajakirjanike endi väitel paratamatus ja isegi normaalsus, mis käib tööga kaasas. Kui Grete Palgi (2018) bakalaureusetöös rõhutasid mõned intervjuueritud naisajakirjanikud, et sellega ei tohiks leppida, siis üheksa intervjuueritud meesajakirjaniku puhul ei joondunud välja, et keegi oleks vaenulikkust pidanud ebanormaalseks. See võib viidata ka töös käsitletud meeste soostereotüüpidele.

Peamiselt rõhuti agressiivse ja põhjendamatu negatiivse tagasiside puhul meesajakirjanike haridusele ja intellektuaalsusele üldisemalt. Üritati veenda ajakirjanikke, et loos kasutatud faktid ei ole tõesed ning käsitletud teema pole oluline. Samuti esines ähvardusi füüsilise vägivallaga, mille võikam vorm oli surmaähvardus.

Seejuures selgus, et vaenulik tagasiside teeb ajakirjanikud ettevaatlikuks edasiste teemade otsimisel, kirjutamisel ja loo narratiivi ülesehitamisel. Lisaks mõningale enesetsensuurile mõjub seesugune tagasiside kehvasti ka ajakirjaniku emotsionaalsele tervisele, mis võib ajakirjaniku panna kaalutlema, kas üldse ajakirjandustööga jätkata.

See kinnitas ka asjaolu, et ajakirjanikule on väga oluline see, mida tema tööst arvatakse. Kuigi lugejate ja allikate tagasisidest ei saa küll mööda vaadata, on ajakirjanike jaoks hoopis määrava tähtsusega see, mida ütlevad tema kolleegid. Seejuures selgus, et professionaalset tagasisidestamist ja diskussiooni toimetuse sees eksisteerib äärmiselt vähe, kuigi just nooremate alustavate ajakirjanike puhul on konstruktiivne tagasiside väga oluline. Rõhutati, et kuigi eraldi toimetusesisest psühholoogi või muud tugimehhanismi negatiivsusest tulenevate stressirohkete olukordade lahendamiseks ei ole tingimata vaja, on siiski esmatähtis toimetuse juhtidel ja ajakirjanikel probleemi teadvustada ning sellest ka avalikult rääkida.

Lisaks oli töö oluline, sest võimaldas uurida, kuidas ajakirjanikud avalikule vaenulikule tagasisidele reageerivad ja kuidas olukorrast tingitud stressiga toime tullakse ning kas või kuidas see võib väljenduda nende edasises ajakirjandustöös. Kuigi teema valikut mõjutas ka minu isiklik seos meediavaldkonnas töötamisega, on siiski uurimisteema ka praegusel ajal nii Eesti kui ka maailma ajakirjanduskultuuri muutuses ja populistlike ideede domineerimise kontekstis aktuaalne ning minu hinnangul vajab ka veel edasist süsteemsemat uurimist.

KASUTATUD KIRJANDUS

Belschak, F. D., Hartog, D. N. (2009), Consequences of Positive and Negative Feedback: The Impact on Emotions and Extra-Role Behaviors. *Applied Psychology*, 58: 274–303. doi:[10.1111/j.1464-0597.2008.00336.x](https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2008.00336.x)

Chaffee, S. H., Metzger, M. J. (2001). The End of Mass Communication?, *Mass Communication and Society*, 4:4, 365–379, DOI: [10.1207/S15327825MCS0404_3](https://doi.org/10.1207/S15327825MCS0404_3)

Chen, G. M., Pain, P., Chen, V. Y., Mekelburg, M., Springer, N., ja Troger, F. (2018). ‘You really have to have a thick skin’: A cross-cultural perspective on how online harassment influences female journalists. *Journalism*. <https://doi.org/10.1177/1464884918768500>

Einmann, M. (2010). *Eesti ajakirjanike rollikäsituse muutumine 1988–2009*. Magistritöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut.

Gans, H. (1979). *Deciding what's news* (1st ed.). New York, NY: Pantheon Books.

Graf, J., Erba, J., ja Harn, R.-W. (2017). The Role of Civility and Anonymity on Perceptions of Online Comments. *Mass Communication ja Society*, 20(4), 526–549. <https://doi-org.ezproxy.utlib.ut.ee/10.1080/15205436.2016.1274763>

Graham, T., Wright, S. (2015). “A Tale of Two Stories From ‘Below the Line’ Comment Fields at the Guardian.” *The International Journal of Press/Politics* 20 (3): 317–338.

Himma, M. (2018). Marju Himma: ajakirjanduse kriisi on põhjustanud ajakirjanikud. *Novaator*, 1. oktoober. Kasutatud 20.04.2019 <https://www.err.ee/865599/marju-himma-ajakirjanduse-kriisi-on-pohjustanud-ajakirjanikud>

Himma, M. (2019). Doktoritöö: Eesti ajakirjanike stressi ja läbipõlemist põhjustab rutiinipuudus. *Novaator*, 11. jaanuar. Kasutatud 22.05.2019 <https://novaator.err.ee/897557/dokoritoo-eesti-ajakirjanike-stressi-ja-labipolemist-pohjustab-rutiinipuudus>

Hirdman, A. (1998). Male Norms and Female Forms: The Visual Representation of Men and Women in Press Images in 1925, 1955 and 1987. *Nordicom Review*, 19(1): 225-254.

Ivask, S. (2017). TÜ meediauurija: Eesti ajakirjanikke ohustab läbipõlemine. *Novaator*, 11. oktoober. Kasutatud 19.01.2019 <https://novaator.err.ee/635625/tu-meediauurija-eesti-ajakirjanikke-ohustab-labipolemine>

Ivask, S. (2018). *The role of routines, demands and resources in work stress among Estonian journalists*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

Ivask, S. (2019). Communication between editors and reporters: Feedback and coaching in Estonian dailies' newsrooms. *KOME—An International Journal of Pure Communication Inquiry*. 10.17646/KOME.75698.98.

Jamal Khashoggi case: Saudi Arabia says journalist killed in fight. (2018). *BCC*, 20. oktoober. Kasutatud 20.10.2018 <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-45923217>

Kalmus, K., Masso, A., Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs. Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Kasutatud 19.01.2019 <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>

Kangro, K. (2015). Postimees sulgeb veebruarist anonüümse kommentaariumi. *Postimees*, 30. detsember. Kasutatud 19.01.2019 <https://www.postimees.ee/3451469/postimees-sulgeb-veebuarist-anonuumse-kommentaariumi>

Kaukvere, T. (2018). Kellel on vaja ajakirjanikku?. *Tiina Kaukvere blogi*, 20. september. Kasutatud 20.04.2019 <http://tiinakaukvere.com/blogi/kellel-on-vaja-ajakirjanikku>

Kimmel, M. S. (1987). *Sage focus editions, Vol. 88. Changing men: New directions in research on men and masculinity*. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.

Kluger, A. ja DeNisi, A. (1996). The Effects of Feedback Interventions on Performance: A Historical Review, a Meta-Analysis, and a Preliminary Feedback Intervention Theory. *Psychological Bulletin*. 119. 254-284. 10.1037/0033-2909.119.2.254.

Lamesoo, K. (2017). *Social Construction of Sexual Harassment in the Post-Soviet Context on the Example of Estonian Nurses*. Doktoritöö. Tartu Ülikool, sotsioloogia eriala.

Lee, E. ja Tandoc, E. C. (2017). When News Meets the Audience: How Audience Feedback Online Affects News Production and Consumption. *Human Communication Research*. 2017;43(4): 436-449. doi:10.1111/hcre.12123.

Lischka, J. (2017). "A Badge of Honor? How The New York Times Discredits President Trump's Fake News Accusations." *Journalism Studies*. Advance Online Publication. doi:10.1080/1461670X.2017.1375385.

Luik, M. (2019). Mart Luik: EKRE-l on õigus hüsteerilised ajakirjanikud ette võtta. *Delfi*, 29. märts. Kasutatud 20.04.2019 <https://epl.delfi.ee/news/arvamus/mart-luik-meedias-kaib-ekre-vastane-husteeria-helmel-on-oigus-nouda-ajakirjanike-korralekutsumist?id=85752925>

Malta journalist death: Caruana Galizia's son hits out. *BBC*, 17. oktoober. Kasutatud 19.01.2019 <https://www.bbc.com/news/world-europe-41648940>

Marshall, A.-M. (2005). *Confronting Sexual Harassment: The Law and Politics of Everyday Life*. London: Routledge.

McQuail, D. (2000). *McQuaili massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.

Nilsson, M. L. ja Örnebring, H. (2016). Journalism Under Threat, *Journalism Practice*, 10:7, 880-890, DOI: [10.1080/17512786.2016.1164614](https://doi.org/10.1080/17512786.2016.1164614)

Nielson, E, G. (2018). Danish submarine entrepreneur denies journalist's murder as trial starts. *Reuters*, 8. märts. Kasutatud 25.05.2019 <https://www.reuters.com/article/us-denmark-submarine-trial/danish-submarine-entrepreneur-denies-journalists-murder-as-trial-starts-idUSKCN1GK14N>

Nilsson, M. L. ja Örnebring, H. (2016). Journalism Under Threat: Intimidation and harassment of Swedish journalists. *Journalism Practice*, 10(7), 880-890.

Olgo, O. O. (2017). „Miks on Eesti ajakirjanikud vahetanud ametit?“. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

Olup, N-M. (2019). Mart Helme: EKRE retoorika ei muutu. *Postimees*, 28. aprill. Kasutatud 29.04.2019 <https://www.postimees.ee/6616860/mart-helme-ekre-retoorika-ei-muutu> on men and masculinity. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc.

Palgi, K. (2018). *Eesti naisajakirjanike kogemused agressiivsete ja ahistavate kommentaatorite ja allikatega*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

Peel, M. (2017). Maltese journalist Caruana Galizia was assassinated, says her son. *Financial Times*, 17. oktoober. Kasutatud 20.05.2018 <https://www.ft.com/content/d410b136-b34b-11e7-a398-73d59db9e399>

Pilme, M. (2019). Ajakirjanik Martin Laine: Ma ei uskunud, et pean kontorist väljudes üle öla vaatama. *Postimees*, 27. aprill. Kasutatud 27.04.2019 <https://parnu.postimees.ee/6578741/ajakirjanik-martin-laine-ma-ei-uskunud-et-pean-kontorist-valjudes-u-le-ola-vaatama>

Post, S. ja Kepplinger, H. M. (2019). *Coping with Audience Hostility. How Journalists' Experiences of Audience Hostility Influence Their Editorial Decisions*, *Journalism Studies*, DOI: [10.1080/1461670X.2019.1599725](https://doi.org/10.1080/1461670X.2019.1599725)

Raag, I. (2019). Ilmar Raag. „Valimiste nõiakatel“, 2. osa: vaenuliku meedia fenomen. *ERR.ee uudised*, 1. veebruar. Kasutatud 24.05.2019 <https://www.err.ee/906714/ilmar-raag-valimiste-noiakatel-2-osa-vaenuliku-meedia-fenomen>

Robinson, S. (2000). *Marked men: white masculinity in crisis*. New York: Columbia University Press.

Shanahan, M. (2017). *Journalism, Online Comments, and the Future of Public Discourse*. London: Routledge.

Shoemaker, P. (1991). *Communication Concepts. Gatekeeping*. London: Sage Publications.

Shute, V. J. (2008). *Focus on Formative Feedback. Review of Educational Research*, 78(1), 153–189. <https://doi.org/10.3102/0034654307313795>

Steelman, L., Rutkowski, K. A. (2004). Moderators of employee reactions to negative feedback. *Journal of Managerial Psychology*. 19. 6–18. 10.1108/02683940410520637.

Tagel, L. (2016). Daniel Vaarik: anonüümne trollimine võib võtta soovi arvamust avaldada. *Postimees*, 6. jaanuar. Kasutatud 24.05.2019 <https://arvamus.postimees.ee/3458433/daniel-vaarik-anonuumne-trollimine-voib-votta-soovi-arvamust-avaldada>

Tuchman, G. (1978). *Hearth and Home: Images of Women and the Media*. New York: Oxford University Press.

Violence, threats and pressures against journalists and other media actors in the European Union. (2016). *European Union Agency for Fundamental Rights*. Kasutatud 23.05.2019 http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-47/fra_threats_and_pressures_paper_19751.pdf

Örnebring, H. (2013). Anything you can do, I can do better? Professional journalists on citizen journalism in six European countries. *International Communication Gazette*, 75(1), 35–53. <https://doi.org/10.1177/1748048512461761>

LISA

Lisa 1. Intervjuukava

I: Sissejuhatus. Eesmärk on saada tuttavaks ja mõista, milline on ajakirjaniku eelistused teemade osas, millega ajakirjanik töös kokku puutub.

- Kui kaua oled tegelenud ajakirjandusega?
- Mis teemadel sulle meeldib rohkem kirjutada?
- Millised teemad on põhilised, mida kajastad/mille kajastamist tihedamini ette tuleb?

II: Eesmärk on uurida, millised kogemused on ajakirjanikul negatiivsete allikatega, kommentaatoritega. Kogemused ahistamise, agressiooniga ning mida ajakirjanik ise defineerib ebameeldivana ja tööd häirivana.

- Mis on Sinu jaoks negatiivne tagasiside? / Kuidas Sina kirjeldaksid/defineeriksid negatiivset tagasisidet?
- Millised on olnud Sinu kogemused negatiivse tagasisidega allikatelt või lugejatelt?
  - Oled Sa nõus rääkima mõnest konkreetsemast kogemusest?
  - Millele negatiivse tagasiside andmisel tavaliselt viidatakse?
  - Kas meenutaksid esimest korda, kui said seesugust tagasisidet?
  - Kuna viimati said negatiivset tagasisidet? *(On see tavapärane / Kas meenutaksid eredamat korda, kus said siisugust tagasisidet? / Küsimused laiemaks ja tagasi konkreetsemaks)*
  - Kas on ka mingisuguseid teemasid, mille puhul saad tõenäolisemalt negatiivset tagasisidet?
- Kes on tüüpiliselt negatiivse tagasiside andja?
  - Kirjelda palun tüüpilist sellise tagasiside andjat?
  - Mis sellist tagasiside andjat eristab / kirjeldab?
  - Jätkuküsimused: veel näiteid, kas midagi muud veel, millist tüüpi veel lisaks.

- Aga kui sa mõtled oma kolleegide peale – kas sul tuleb meelde mõni inimene või juhtum, kes on saanud sinu arvates põhjendamatult negatiivset tagasisidet?
- Millisena tajud sa enda rolli ajakirjanduses?
  - Kuidas tajud enda ajakirjandustöö eesmärki?
  - Mis on ajakirjanduse eesmärk laiemalt?

III: Negatiivse tagasiside, agressiooni tagajärgedega tegelemine, toetuse otsimine, ohutunde teadvustamine, toimetuleku strateegiad.

- Kuidas Sa neil hetkedel selliste olukordadega tegelesid? (Mõne konkreetse räägitud negatiivse kogemusega)
- Kas või kuidas Sa tundsid, et juhtunu mõjutas/mõjutab sinu edasist tööd?
- Kas ja kelle poole sa sel hetkel toetuse saamiseks pöördusid?
- Oled Sa kuulnud, kas ka mõni kolleeg on sarnase olukorraga kokku puutunud? (Kui jah, siis uurin edasi, millega oli tegu).
- Kas on mingi selline tugimehhanism või toetuse liik, mille puhul sa arvad, et see võiks abiks olla, aga mida hetkel eesti ajakirjandusorganisatsioonides ei ole?

IV: Sooline aspekt. Kuidas võis juhtunut mõjutada ajakirjaniku sugu.

- Mis Sa arvad, millist rolli mängis nende juhtunute juures sinu/autori sugu?
- Kas oled kuulnud, et naiskolleegidel juhtub sarnaseid asju?

V: Stressiallikad, ajakirjaniku laiem suhtumine oma töösse.

- Kui suureks, mõjukaks probleemiks pead Eestis tugevat negatiivset tagasisidet ajakirjanike suunal?
- Mis on Sinu arvamus, kui suureks stressiallikaks võib ajakirjanikule järjepidev tugev põhjendamata negatiivne tagasiside osutada?
- Kas üldse on võimalik selliseid negatiivseid kogemusi vältida?
- Kirjelda aga palun neid aspekte töös, mis teevad ajakirjanikuameti nauditavaks? Just tagasiside aspekti tööst silmas pidades?
- Kui oluline on töö saada professionaalset tagasisidet?
  - Kuivõrd saad töökohal professionaalset tagasisidet?

- Kas selle teema juures jäi sul veel midagi rääkimata? Midagi, mille kohta ma ei osanud ise küsida?

Lisa 2. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Armas Riives, järgnevalt.

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud bakalaureusetöö „Eesti meesajakirjanike kogemused negatiivsete ja agressiivsete kommentaatorite ning allikatega“, mille juhendajad on Maria Murumaa-Mengel (PhD) ja Signe Ivask (PhD), reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Armas Riives

27.05.2019